

Een goed begin

**Van een veelbelovend denkkader
naar onderbouwd methodisch werken**

Onderzoek naar de Werkzaamheid
van Duurzaam Ouderschap na Scheiding
door Gezinsvertegenwoordigers

Van een veelbelovend denkkader naar onderbouwd methodisch werken

Onderzoek naar de Werkzaamheid van Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers

Opdrachtgever:	Kenniscentrum Kind en Scheiding (in de rol van penvoerder van 'Een goed begin', gefinancierd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid)
Onderzoekers:	Mariska Klein Velderman Ilona Wildeman Lieke de Jong Fieke Pannebakker
Vormgeving en redactie:	Mariska Klein Velderman TNO Unit Health & Work Afdeling Child Health, Leiden
Met dank aan:	
- voor bijdragen aan het onderzoek	Gezinsvertegenwoordigers (van Kenniscentrum Kind en Scheiding en Delft Support) Lisanne Timmerman (stagiair TNO)
- voor het vertrouwen	Scheidings Advies Team (Marleen Heijsteeg, Mandy Lubach, & Heleen van der Wel) Ministerie van Justitie en Veiligheid

Van een veelbelovend denkkader naar onderbouwd methodisch werken

**Onderzoek naar de Werkzaamheid
van Duurzaam Ouderschap na Scheiding
door Gezinsvertegenwoordigers**

In een grootschalige pilot tussen 2022 en 2025 begeleidden getrainde Gezinsvertegenwoordigers van Kenniscentrum Kind en Scheiding en Delft Support ouders in trajecten 'Duurzaam Ouderschap na Scheiding'. Onderzoekers van TNO, afdeling Child Health monitorden het proces van deze trajecten: wat is kenmerkend voor de gehanteerde werkwijze en wat zijn kansen en belemmeringen voor toepassing ervan? In dit document presenteren we hier de resultaten van.

Inhoud

[Samenvatting](#)

[Achtergrond](#)

[Dit onderzoek](#)

[Kernelementen](#)

[Implementatie](#)

[Conclusie](#)

[Begrippenlijst](#)

Voor een beknopte weergave van dit onderzoek, bekijk of download [de factsheet](#) (via bovenstaande QR code).

A close-up photograph of a person's hands holding a small green plant with a seed head. The person is wearing a white, textured, knitted sleeve. The background is a field of green grass and clover. The word "Samenvatting" is written in large, white, bold letters across the center of the image.

Samenvatting

Samenvatting

Van denkkader naar werkwijze: Duurzaam Ouderschap na Scheiding

Tussen 2022 en 2025 voerde onderzoeksinstituut TNO, in samenwerking met het Kenniscentrum Kind en Scheiding en Delft Support, een grootschalige pilot uit naar de aanpak 'Duurzaam Ouderschap na Scheiding'. In deze pilot werden 100 ouderduo's begeleid door tweetallen van getrainde gezinsvertegenwoordigers, met als doel het bevorderen van constructief gedeeld ouderschap na scheiding – in het belang van het welzijn en de ontwikkelingskansen van kinderen.

Het doel van het onderzoek was om de werkzaamheid van deze aanpak in de praktijk te evalueren. Daarbij werd gekeken naar wat professionals helpt of juist belemmert bij het toepassen van deze methode. De reflectie van betrokkenen stond centraal, met als doel om de werkwijze te verbeteren en breder inzetbaar te maken.

De pilot markeert de doorontwikkeling van een kansrijk denkkader (zoals eerder beschreven in 'Scheiden zonder Schade') naar een veelbelovende, methodisch onderbouwde werkwijze. De aanpak richt zich op het versterken van communicatie, vertrouwen en toekomstgerichte samenwerking tussen ouders. Gezinsvertegenwoordigers vervullen hierin een centrale rol als procesbegeleiders, waarbij zij tijdig aanvullende deskundigheid inschakelen en ouders ondersteunen met psychoeducatie, normalisering en het versterken van eigen verantwoordelijkheid en regie.

De resultaten zijn bemoedigend: de gezinsvertegenwoordigers observeerden vooruitgang in onder meer de onderlinge communicatie en dynamiek tussen ouders, vertrouwen van ouders, ouder-kindcontact, en duurzame afspraken. Slechts een beperkt deel van de trajecten werd voortijdig beëindigd. De kansrijke elementen uit het voortraject in 'Scheiden zonder Schade' bleken grotendeels behouden en werkzaam in de praktijk.

Het onderzoek bracht ook implementatiekansen in kaart. Voor succesvolle toepassing elders worden onder meer heldere informatievoorziening aan ouders, investering in training van professionals, steun vanuit het management, aandacht voor het systeem, triage aan de voorkant, en beschikbaarheid van een deskundig multidisciplinair Scheidings Advies Team geadviseerd.

Gedurende de pilot beklom de werkwijze de eerste treden van de effectladder: van een idee in de hoofden van uitvoerders naar een veelbelovende overdraagbare methodische werkwijze met ervaren impact. De werkwijze wordt voor beoordeling aangeboden aan de erkenningscommissie van de Databank Effectieve Jeugdinterventies.

Wat ouders waarderen:

Het luisterend oor door de coaches.

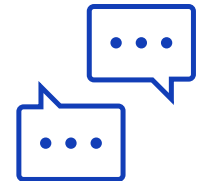
De professionaliteit van de begeleiders.

***Het feit dat de ouders eerst
afzonderlijk van elkaar gesprekken hebben.***

Het contact en het gevoel echt gezien te worden.

Betrokkenheid.

Luisteren.

A close-up photograph of a person's hands holding a small green plant with a seed head. The person is wearing a white, textured, knitted sleeve. The background is a lush green field of grass and clover. The word "Achtergrond" is written in large, white, bold letters across the center of the image.

Achtergrond

Achtergrond

De potentiële impact van scheiding

Jaarlijks maken circa 50.000 Nederlandse ouderparen een relatiebreuk door, met daarbij ongeveer 86.000 betrokken minderjarige kinderen.¹ Een scheiding is een ingrijpende transitie die gezinsleden uitdaagt op emotioneel (verdriet, boosheid, stress, verlies), praktisch (school, sport, huisvesting, financiën, verdeling zorgtaken) en sociaal (sociale steun, contact met familie en vrienden) vlak en een beroep doet op eenieders aanpassingsvermogen.²

Onderzoek toont de negatieve impact van scheiding op betrokkenen. Kinderen van gescheiden ouders presteren gemiddeld slechter op school, ervaren meer psychosociale problemen en hebben vaker moeite met sociale relaties, vooral wanneer er sprake is van destructieve ouderlijke conflicten.³ Deze kinderen zijn onevenredig sterk vertegenwoordigd in jeugdhulptrajecten.⁴

Ook volwassenen ondervinden negatieve gevolgen: gescheiden ouders rapporteren vaker stress en depressieve klachten,⁵ doen vaker een beroep op zorg bij mentale gezondheidsproblemen en hebben bijvoorbeeld meer werkverzuim. Deze impact van scheiding zien we terug in de opvoedcontext:^{6,7} ouders laten na een scheiding minder optimaal opvoedgedrag zien en de ouder-kindrelatie kan onder druk komen te staan. Het vertrouwen tussen ouders kan verstoord raken en dan vormt het belang van het kind een bron van strijd.

Genoemde impact betreft gemiddelden; **de gevolgen van een scheiding zijn niet voor alle kinderen en ouders gelijk.**

Kansen voor effectieve ondersteuning

Terwijl sommige scheidingen relatief soepel verlopen, zijn andere complexer. Kinderen verschillen in de mate waarin zij (langdurig) problemen ondervinden als gevolg van de scheiding. **Hoe ouders het ouderschap na de scheiding vormgeven speelt hierin een belangrijke rol.** Het werkt beschermend na scheiding als kinderen ruimte krijgen voor een goede band met beide ouders, en hun opgroeisituatie gekenmerkt wordt door emotionele veiligheid, structuur en voorspelbaarheid.⁷

Dergelijke ‘beschermende factoren’ die welzijn, functioneren en ontwikkeling van kinderen na de scheiding van hun ouders positief beïnvloeden, bieden kansen voor effectieve ondersteuning.

De werkwijze die in dit document centraal staat, ‘Duurzaam Ouderschap na Scheiding’, doet precies dat ([Figuur 4](#)):

Door aan te sluiten bij relevant gebleken beschermende factoren, namelijk;

- door het creëren van overzicht en het formuleren van doelen voor duurzaam gedeeld ouderschap na scheiding; en
- door te focussen op het bevorderen van samenwerking en de dynamiek tussen ouders ten behoeve van het realiseren van geformuleerde doelen;

beoogt de werkwijze effectief bij te dragen aan het versterken van kansen en welzijn van kinderen na een scheiding.

¹ Lemmers, O., Cook, J., Detiger, M., & Van der Houwen, K. (2019). *Scheidingen – en de kinderen dan? 2015-2017*. Den Haag: CBS

² Huber, M., Knottnerus, J.A., Green, L., Van der Horst, H., Jadad, A.R., Kromhout, D., et al. (2011). How should we define health? *BMJ*, 343, 1-3. Doi: 10.1136/bmj.d4163.

³ Amato, P. R., & James, S. (2010). Divorce in Europe and the United States: Commonalities and differences across nations. *Family Science*, 1, 2-13. Doi: 10.1080/19424620903381583.

⁴ Batterink, M., & Van Plaggenhoef, W. (2022). Relatie tussen scheidingen, GGZ-gebruik en jeugdzorggebruik: Nader onderzoek [Kenmerk MB/jve/002757]. Utrecht: Significant Public.

⁵ Van der Valk, I., Spruijt, E., De Goede, M., Meeus, W., & Maas, C. (2004). Marital status, marital process, and parental resources in predicting adolescents' emotional adjustment: A multilevel analysis. *Journal of Family Issues*, 25(3), 291-317. Doi: 10.1177/0192513X03257429.

⁶ Elam, K. K., Sandler, I., Wolchik, S. A., Tein, J. Y., & Rogers, A. (2019). Latent profiles of postdivorce parenting time, conflict, and quality: Children's adjustment associations. *Journal of Family Psychology*, 33, 499-510. Doi: 10.1037/fam0000484

⁷ Van Dijk, R., Van der Valk, I.E., Deković, M., & Branje, S. (2020). A meta-analysis on interparental conflict, parenting, and child adjustment in divorced families: Examining mediation using meta-analytic structural equation models. *Clinical Psychology Review*, 79. Doi: 10.1016/j.cpr.2020.101861

Achtergrond

Scheiden zonder Schade

Van 2018 tot en met 2021 werd het landelijke programma Scheiden zonder Schade (hierna programma SzS) uitgevoerd met als doelen: a) ruzies en juridische strijd in gezinnen te beperken; b) het oplossen van problemen tussen (ex-)partners samen met de familie- en kennissenkring bevorderen; en c) gezinnen zo vroeg mogelijk hulp en begeleiding te bieden. Binnen het programma SzS werd in twee Regiolabs gewerkt aan een nieuwe scheidingsaanpak. Dit gebeurde in de arrondissementen Den Haag en Oost-Brabant. Doel was te onderzoeken welke hulp een gezin in een (complexe) scheiding nodig heeft (Bron: [Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl)).⁸

Een nieuwe visie op ondersteuning bij complexe scheiding

In het Regiolab Den Haag vond een pilot ‘Specialist contactverlies’ plaats. De pilot is beschreven in het rapport ‘[Scheiden van de waarheid: op weg naar een duurzame oplossing](#)’ (SzS, maart 2022).⁹ Doel van de pilot was om een effectieve manier te vinden om vanuit de hulpverleningspraktijk om te gaan met (dreigend) contactverlies na scheiding. In de pilot bleek het binnen een dergelijke aanpak behulpzaam te zijn om te focussen op interactiepatronen tussen ouders onderling, tussen de ouders en kinderen en tussen ouders en de betrokken professionals. Geschaad vertrouwen van ouders of een ‘vertrouwensbreuk’ onderling leek vaak ten grondslag te liggen aan contactverlies.

Binnen de pilot werd een kader voor een nieuwe scheidingsaanpak ontwikkeld; gericht op een duurzame oplossing voor contactverlies binnen complexe scheidingen. Later is dit verder uitgewerkt en beschreven in een gelijknamig boek ‘[Duurzaam samenwerken na scheiding](#)’ (Heijsteeg & Lubach, 2024).¹⁰

Kern daarbinnen is een focus op herstel van onderling vertrouwen van ouders. In de nieuwe manier van werken wordt gebruikgemaakt van kennis uit verschillende bestaande theorieën, zoals de positieve psychologie, transactionele analyse en motiverende gespreksvoering. Er is in de SzS-pilot eerste ervaring opgedaan in 13 consultaties met professionals werkzaam in het scheidingsveld en 9 interventiecasussen met ouders.

Een goed begin

Als vervolg op het programma SzS investeerde het Ministerie van Justitie en Veiligheid in verspreiding en verder onderzoek naar de opbrengsten van deze en andere SzS-pilots (2022-2025). Onderdeel daarvan is de doorontwikkeling van eerdere kansrijke elementen en genoemd kader voor een nieuwe scheidingsaanpak naar onderbouwd methodisch werken, alsook onderzoek naar de werkzaamheid of effectiviteit hiervan in de praktijk. Dit SzS-vervolg is genaamd ‘Een goed begin’.

Onderbouwd methodisch werken

Een van de ambities van Een goed begin was dus een effectieve scheidingsaanpak, gebaseerd op de kansrijke elementen van SzS; ofwel onderbouwd methodisch werken op basis van het eerder ontwikkelde kader. Om te kunnen bepalen in hoeverre na afloop van Een goed begin daadwerkelijk sprake is van een effectieve interventie over ouderschap na scheiding, stellen we op deze plaats vast waar effectieve interventies door gekenmerkt worden.

⁸ Programma Scheiden zonder Schade (2022). *Eindrapportage Scheiden zonder Schade*. Den Haag: Programma Scheiden zonder Schade. Via: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2022/03/22/tk-bijlage-2-scheiden-eindrapport/tk-bijlage-2-scheiden-eindrapport.pdf>

⁹ Programma Scheiden zonder Schade (2022). *Scheiden van de waarheid: Op weg naar een duurzame oplossing*. Den Haag: Rijksoverheid.nl. Via: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2022/03/22/tk-bijlage-1-rapport-pilot-specialist-conctactverlies/tk-bijlage-1-rapport-pilot-specialist-conctactverlies.pdf>

¹⁰ Heijsteeg, M., & Lubach, M. (2024). *Duurzaam samenwerken na scheiding*. Den Haag: Boom.

Achtergrond

Wat is een interventie?

Het Nederlands Jeugdinstituut definieert een interventie als ‘een theoretisch en praktisch weldoordachte, systematische aanpak voor preventie, ondersteuning en hulp bij specifieke risico's en problemen.’ Kenmerken daarbij zijn onder meer dat de aanpak planmatig en doelgericht is, afgebakend in tijd, met een omschreven tijdsduur en frequentie (NJI, n.d.).¹¹

Niveaus van effectiviteit

De bewijskracht voor hoe effectief werkwijzen zijn varieert. Het NJi definieert vijf niveaus van effectiviteit (zie [Figuur 1](#)) als op een ladder (NJI, n.d.).¹²

Op de eerste trede (1) ‘voorwaardelijk’ staat de interventie op papier: doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden voor uitvoering zijn beschreven, hetgeen bijdraagt aan een de overdraagbaarheid van de werkwijze.

Op trede (2) ‘veelbelovend’ is een interventie in theorie effectief. Algemeen aanvaarde en met onderzoek ondersteunde theorieën maken het aannemelijk dat de interventie kan werken. Alle erkende interventies in de Databank Effectieve Jeugdinterventies zijn tenminste op dit niveau erkend.

De effectiviteit van interventies op de derde trede (3) ‘doeltreffend’ worden daarnaast onderbouwd met cijfermateriaal. In de praktijk blijkt bijvoorbeeld de doelgroep te worden bereikt en er zijn positieve veranderingen gemeten; eerste aanwijzingen voor effectiviteit.

Een gericht veranderonderzoek naar de methode kan leiden tot goede aanwijzingen voor effectiviteit en trede (4) ‘plausibel’.

Interventies die goed omschreven, theoretisch onderbouwd, in de praktijk getoetst en vergeleken zijn met een controlegroep, kunnen de vijfde en laatste trede (5) ‘werkzaam’ bereiken. Dit betreft een zeer gering aantal in de Nederlandse praktijk toegepaste interventies.

Een goed begin en de effectiviteitsladder

Een goed begin startte met het kader voor een nieuwe scheidingsaanpak uit de SzS-pilot Specialist contactverlies. Dit kader bevond zich nog onderaan de effectladder. Het NJi beschrijft dit als volgt (NJI, n.d.)¹²: “Hieraan voorafgaand, als het ware op niveau 0 van de effectladder, is er sprake van een interventie die 'in de hoofden' van de uitvoerders zit. Zij ondersteunen bijvoorbeeld ouders op een volgens hen methodische manier, maar wat ze precies doen en waarom dat zou werken is voor anderen niet duidelijk op papier gezet. Dit kan een bijzonder effectieve interventie zijn, maar de werkwijze en resultaten zijn voor buitenstaanders niet duidelijk. Dat hindert ook de overdraagbaarheid van de interventie aan vakgenoten.”

De ambitie met het hier gerapporteerde evaluatieonderzoek binnen Een goed begin was om vanaf niveau 0 de eerste trede(n) van de ‘effectladder’ te beklimmen, ten behoeve van een onderbouwde werkwijze met overdraagbaarheid naar elders.

¹¹ NJi (n.d.). *Databank Effectieve Jeugdinterventies: Wat is een jeugdinterventie?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Via: <https://www.nji.nl/interventies/wat-is-een-jeugdinterventie>

¹² NJi (n.d.). *Effectieve Jeugdhulp: Werken aan Effectiviteit*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Via: <https://www.nji.nl/effectieve-jeugdhulp/werken-aan-effectiviteit>

Achtergrond

Figuur 1. De treden van de effectladder (NJI.nl)¹²

5 - Interventies zijn goed omschreven, theoretisch onderbouwd, in de praktijk getoetst en vergeleken met een controlegroep. Het is zeer aannemelijk dat de uitkomsten door de interventie zijn veroorzaakt.

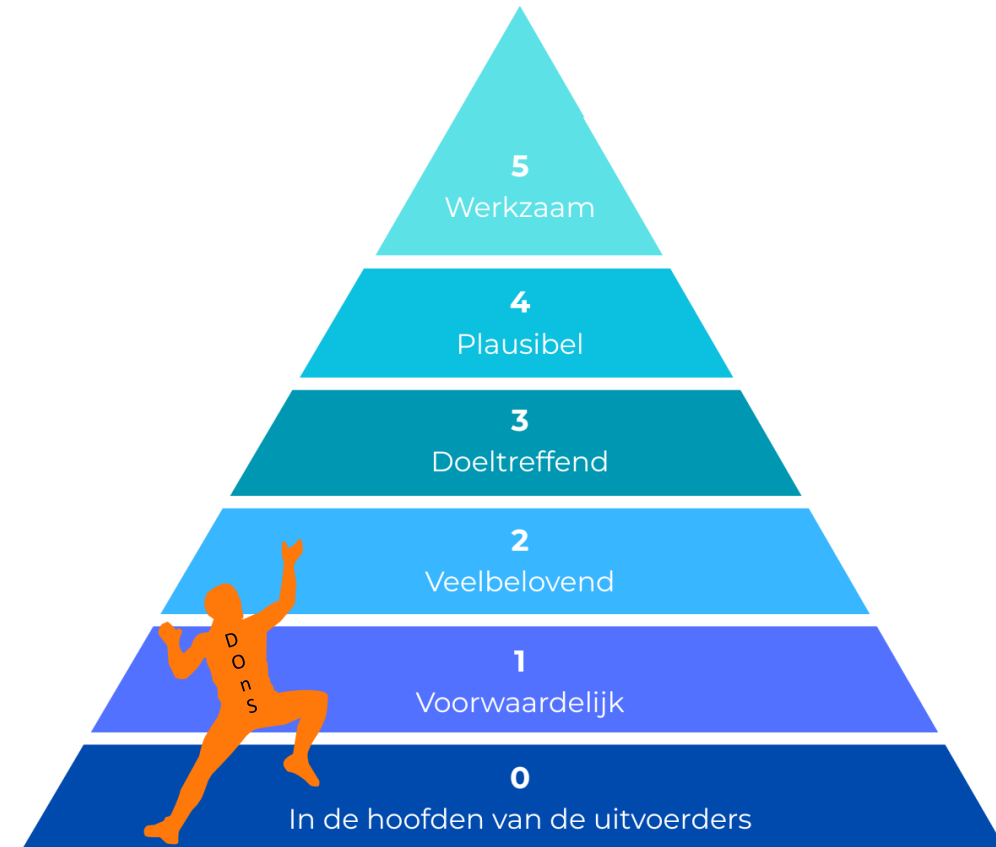
4 - interventies met goede aanwijzingen voor effectiviteit.
Bijv. op basis van veranderonderzoek is aannemelijk dat de uitkomsten veroorzaakt worden door de interventie en de elementen waar deze interventie uit bestaat.

3 - interventies die onderbouwd zijn met cijfermateriaal. Doelgroep blijkt bijv. te worden bereikt, deelnemers zijn tevreden en er zijn positieve veranderingen gemeten (bijv. problemen afgenomen, vaardigheden versterkt); eerste aanwijzingen voor effectiviteit.

2 - Interventies zijn in theorie effectief. Algemeen aanvaarde en met onderzoek ondersteunde theorieën maken het aannemelijk hoe en dat de interventie kan werken.

1 - Doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden voor uitvoering van de interventies staan duidelijk op papier: hetgeen bijdraagt aan een de overdraagbaarheid van de werkwijze.

0 - Interventies zitten 'in de hoofden' van de uitvoerders. Wat ze precies doen en waarom dat zou werken is voor anderen niet duidelijk op papier gezet.

Dit onderzoek

Dit onderzoek

Actieonderzoek naar Duurzaam Ouderschap na Scheiding

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid en het Kenniscentrum Kind en Scheiding (in de rol van penvoerder van 'Een goed begin') hebben TNO gevraagd om onderzoek naar de werkzaamheid van de aanpak 'Duurzaam ouderschap na scheiding' door 'Gezinsvertegenwoordigers' uit te voeren. Hiervan doen we op deze plaats verslag. Centraal stond het onderzoeken van de werkzaamheid van de aanpak 'Duurzaam ouderschap na scheiding' als onderdeel van '[Een goed begin](#)'. Het betreft actieonderzoek tijdens de looptijd van Een goed begin (september 2022 t/m medio 2025), waarin een niet-statistische, lerende aanpak gehanteerd is.

Doelstelling

Doel van het onderzoek was de werkzaamheid van Duurzaam ouderschap na scheiding te evalueren, zoals toegepast door getrainde gezinsvertegenwoordigers van de twee – binnen Een goed begin geselecteerde – uitvoeringslocaties. Dat wil zeggen: bij Kenniscentrum Kind en Scheiding in Haaglanden en Delft Support in Delft. De focus lag op een evaluatie samen met betrokken professionals, waarbij reflectie centraal stond. Wat blijkt bijvoorbeeld in de praktijk van de beroepskrachten bevorderend en wat is belemmerend in de toepassing van Duurzaam samenwerken na scheiding door gezinsvertegenwoordigers? Waar moet bij verdere implementatie van de aanpak rekening mee gehouden worden en waarom?

Beoogde opbrengsten

- Een overzicht van de werkzame elementen die de kern vormen van de aanpak Duurzaam ouderschap na scheiding;
- Belangrijke kansen en belemmeringen voor effectieve implementatie van de manier van werken elders in het land.

Er is voortgebouwd op de opbrengsten van de SzS-pilot; samengewerkt met de ontwikkelaars van Duurzaam samenwerken na scheiding (Marleen Heijsteeg, Mandy Lubach en Heleen van der Wel); en in het proces samen opgetrokken met accountmanager Wendy van Vliet van het Kenniscentrum Kind en Scheiding in de rol van penvoerder in het SzS-vervolg Een goed begin.

De resultaten hebben betrekking op de betreffende twee uitvoerlocaties waar professionals gedurende drie opleidingsdagen met de ontwikkelaars van Duurzaam samenwerken na scheiding werden getraind, en de aanpak in 100 casussen werd opgestart en uitgevoerd.

Dit onderzoek

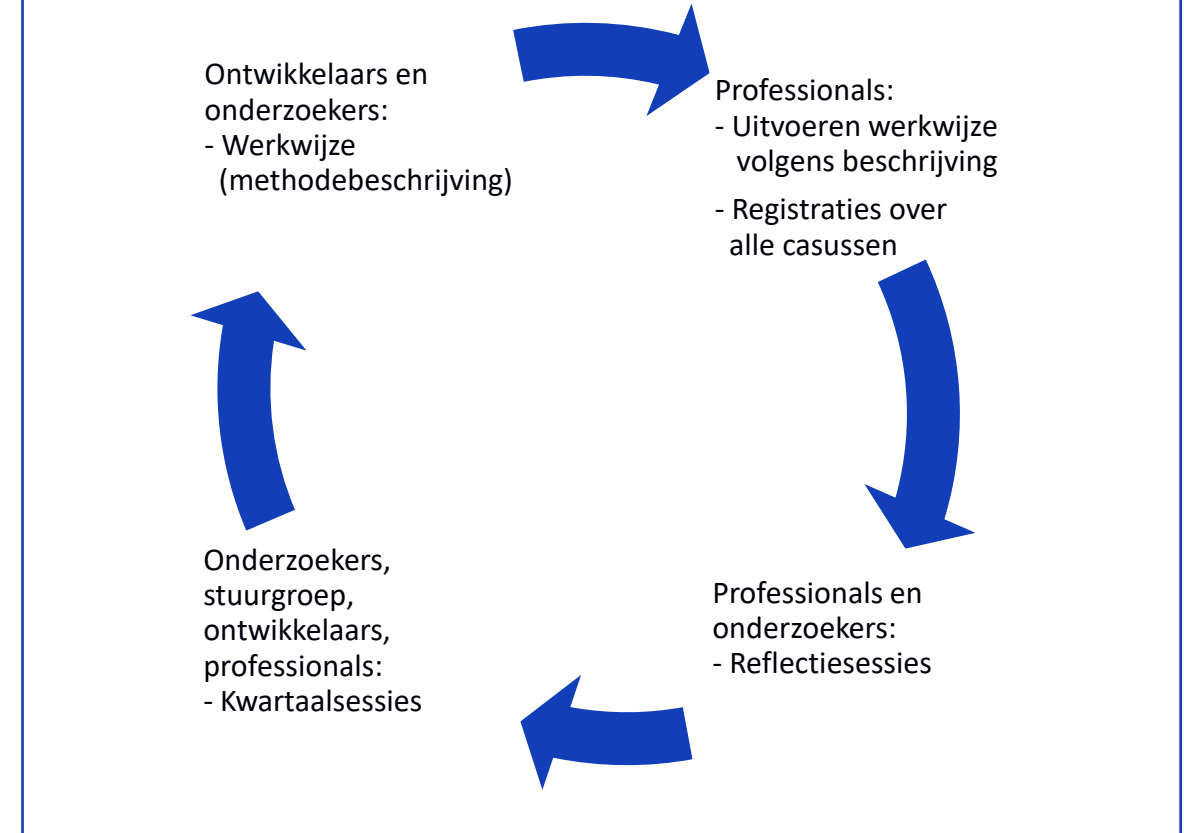
Procedure

Het onderzoek betrof een cyclisch proces met de volgende onderdelen (zie Figuur 2 hiernaast):

- Werksessies (online of op locatie) van de onderzoekers met de ontwikkelaar(s) van Duurzaam Samenwerken na Scheiding met betrekking tot de kern van het denkkader en de verstaalslag naar de beschrijving van de werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding door gezinsvertegenwoordigers;
- De getrainde gezinsvertegenwoordigers (dat wil zeggen: de uitvoerend beroepskrachten op de twee uitvoeringslocaties) voerden de werkwijze uit volgens de beschrijving van de werkwijze – tussentijds namen zij deel aan intervisie door het Scheidings Advies Team (SAT*; in het project bestaande uit drie grondleggers van Duurzaam Samenwerken na Scheiding, Marleen Heijsteeg, Mandy Lubach en Heleen van der Wel);
- Registratie van gegevens door de gezinsvertegenwoordigers in voorgestructureerde Excel-bestanden. Deze werden per kwartaal gedeeld met de onderzoekers;
- Reflectiebijeenkomsten eens per kwartaal met betreffende professionals (op locatie) over de praktijkervaringen en registraties;
- Kwartaaloverleggen met de stuur-/projectgroep* van Een goed begin, ontwikkelaars (SAT*), professionals van de uitvoerlocaties en onderzoekers; waar nodig werden beslissingen over bijstelling werkwijze op basis van consensus vastgesteld.

* Zie [Begrippenlijst](#) aan het einde van dit document.

Figuur 2. Weergave van het cyclische actieonderzoek.

Dit onderzoek

Betrokken gezinsvertegenwoordigers en steekproef

Door personeelsverloop en training van nieuwe gezinsvertegenwoordigers* in Duurzaam Ouderschap na scheiding op de locatie Haaglanden, wisselde het aantal bij het onderzoek betrokken gezinsvertegenwoordigers. Aanvankelijk waren dit er 4 bij Kenniscentrum Kind en Scheiding en 4 bij Delft Support. Vanaf augustus 2023 waren er nog 3 gezinsvertegenwoordigers van Delft Support betrokken. Bij het Kenniscentrum betrof dit 5 gezinsvertegenwoordigers vanaf september 2023, 7 vanaf oktober 2023 en vanaf september 2024 nog 5.

Per locatie (Delft en Haaglanden) includeerden de gezinsvertegenwoordigers tussen september 2022 en juni 2025 vijftig ouderparen. De instroom verliep via verschillende routes, zie Tabel 1 hiernaast. Delft Support is een zelfstandige organisatie (in opdracht van gemeente Delft) in het sociaal domein. Op de organisatie-website: “Delft Support is er voor alle inwoners van Delft met vragen op het gebied van zorg, jeugdhulp of maatschappelijke ondersteuning” (Delft Support, n.d.).¹³ In deze context kwamen ouders bijna zonder uitzondering via het Team Jeugd of Sociaal Team bij de gezinsvertegenwoordigers terecht. Een aantal deelnemers stroomde in via bijvoorbeeld een reeds betrokken casemanager of vanuit wachtlijst aanmeldingen.

Het Kenniscentrum Kind en Scheiding biedt laagdrempelige ondersteuning bij scheiding, gefinancierd door negen gemeenten in Haaglanden. Er is een spreekuur en maatschappelijk deskundigen zijn bereikbaar voor vragen en advies (Kenniscentrum Kind en Scheiding, n.d.).¹⁴ In deze context kwam de helft van de deelnemers aan de pilot via het eigen spreekuur. De instroomroutes van andere ouders waren bijvoorbeeld het direct zelf contact opnemen, op advies van trainers van Stoere Schildpadden of Dappere Dino's groepen waar kinderen aan deelnamen of bijvoorbeeld via andere zorgaanbieders (bijv. Veilig Thuis, SCHIP).

Tabel 1. Instroomroutes van deelnemers aan de pilot Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers.

	Delft		Haaglanden	
Route instroom	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
- Via sociaal/ wijk-/ jeugdteam	46	92	7	14
- Via spreekuur	3	6	25	51
- Anders	1	4	17	35

“Ik dacht dat de scheiding het ergste was. Maar dit is de nasleep waarin alles instort keer op keer.”

“Mijn kind kijkt me aan met zoveel afstand, alsof ik haar ben kwijtgeraakt zonder het door te hebben.”

* Voor gezinsvertegenwoordigers is het vereist dat zij bekend zijn met het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding.¹⁰ Professionals in de pilot volgden hiertoe de 3-daagse cursus ‘Duurzaam samenwerken na scheiding/complexiteit ouderrelaties’. Voor professionals die als gezinsvertegenwoordiger met Duurzaam Ouderschap na Scheiding aan de slag willen, komt na afronding van de pilot een training ‘Methodisch werken als gezinsvertegenwoordiger’ beschikbaar.

¹³ Delft Support (n.d.). *Over ons: Onze Werkwijze*. Delft: Delft Support. Via: <https://www.delftsupport.nl/over-ons/onze-werkwijze-2/>

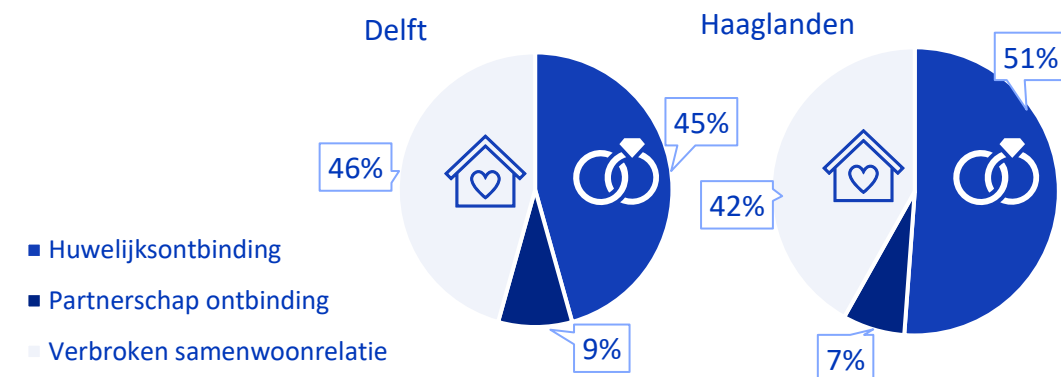
¹⁴ Kenniscentrum Kind en Scheiding (n.d.). *Over ons*. Voorburg: Kenniscentrum Kind en Scheiding. Via: <https://www.kenniscentrumkindenscheiding.nl/over-ons/>

Dit onderzoek

Steekproef

Een deel van de ouders nam deel na echtscheiding (Delft = 46%, Haaglanden = 51%), enkele ouders na verbroken partnerschapsregistratie (Delft = 9%, Haaglanden = 7%) en een deel na een verbroken samenwoonrelatie (Delft = 46%, Haaglanden = 42%), zie Figuur 3.

Figuur 3. Type scheiding (%) van deelnemers aan de pilot Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers in Delft (bekend over n = 46) en Haaglanden (bekend over n = 43).

De scheidingsduur van deelnemers in Delft lag gemiddeld ongeveer drie keer zo hoog als van deelnemers in Haaglanden: gemiddeld 3 tot 4 jaar (45,7 maanden) versus 1 tot 1,5 jaar (15,7 maanden; zie Tabel 2). Op beide uitvoeringslocaties waren er bij de trajecten tussen 1 en 4 kinderen betrokken. De leeftijd van het jongste kind was gemiddeld 7 tot 8 jaar en de leeftijd van het oudste kind gemiddeld 10 jaar oud, variërend van babyleeftijd tot jongvolwassenheid.

Tabel 2. Achtergrondkenmerken van deelnemers aan de pilot Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers.

	Delft			Haaglanden		
	Range	M	Md	Range	M	Md
Scheidingsduur (maanden)	1-300	45,7	20,5	0-84	15,7	7,5
Aantal betrokken kinderen	1-4	1,7	2	1-4	1,9	2
Leeftijd oudste kind	1-25	10,0	10,0	0-20	9,8	10,0
Leeftijd jongste kind	0-17	7,7	7,0	0-19	7,2	6,5

Bij het onderdeel [Implementatie](#) gaan we verder in op wat de achtergrond van deelnemers verder kenmerkt wat betreft mate van conflict tussen ouders, hulpvragen en problemen op verschillende leefgebieden.

A close-up photograph of two hands, one from a child and one from an adult, gently holding a green plant stem with a small seed head. The background is a lush field of green grass and clover. The text 'Kernelementen' is overlaid in white, bold font.

Kernelementen

Doelgroep en doel

Werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding

Een van de beoogde opbrengsten van dit onderzoek is een overzicht van de werkzame elementen die de kern vormen van de aanpak Duurzaam ouderschap na scheiding.* Daartoe delen we op deze plaats om te beginnen een beschrijving van de werkwijze zoals deze tijdens het onderzoek tot stand gekomen is.

Doelgroep werkwijze

De werkwijze ‘Duurzaam ouderschap na scheiding’ is bedoeld voor ouders die voornemens zijn te gaan scheiden of ouders die al gescheiden zijn en procesondersteuning kunnen gebruiken bij het duurzaam vormgeven van ouderschap na scheiding.

Instroom verloopt bijvoorbeeld via een sociaal team of jeugdteam (bijv. van Delft Support; zie [Tabel 1](#)) of scheidingsloket (bijv. via het spreekuur van Kenniscentrum Kind en Scheiding). Na de eerste aanmelding vindt doorgaans een informatiegesprek plaats waarin deelname met ouders besproken wordt. Het gesprek vindt plaats met ouders samen of apart en één of twee professionals van de uitvoerende organisatie.

Het hoofddoel van de werkwijze is ‘een duurzame vorm van samenwerking rondom het ouderschap te bewerkstelligen na een scheiding’. Om het doel te bewerkstelligen, heeft de werkwijze drie subdoelen (zie het interventiemodel in [Figuur 4](#)):

1. Ouders overzicht bieden en leren om de scheiding als transitie te zien.
“Focus op gewenste eindresultaat” ¹⁰

2. Komen tot gedeelde ouderschapsvisie – een nieuw narratief creëren.
“Inzet op veerkracht, flexibiliteit en eigen verantwoordelijkheid” ¹⁰

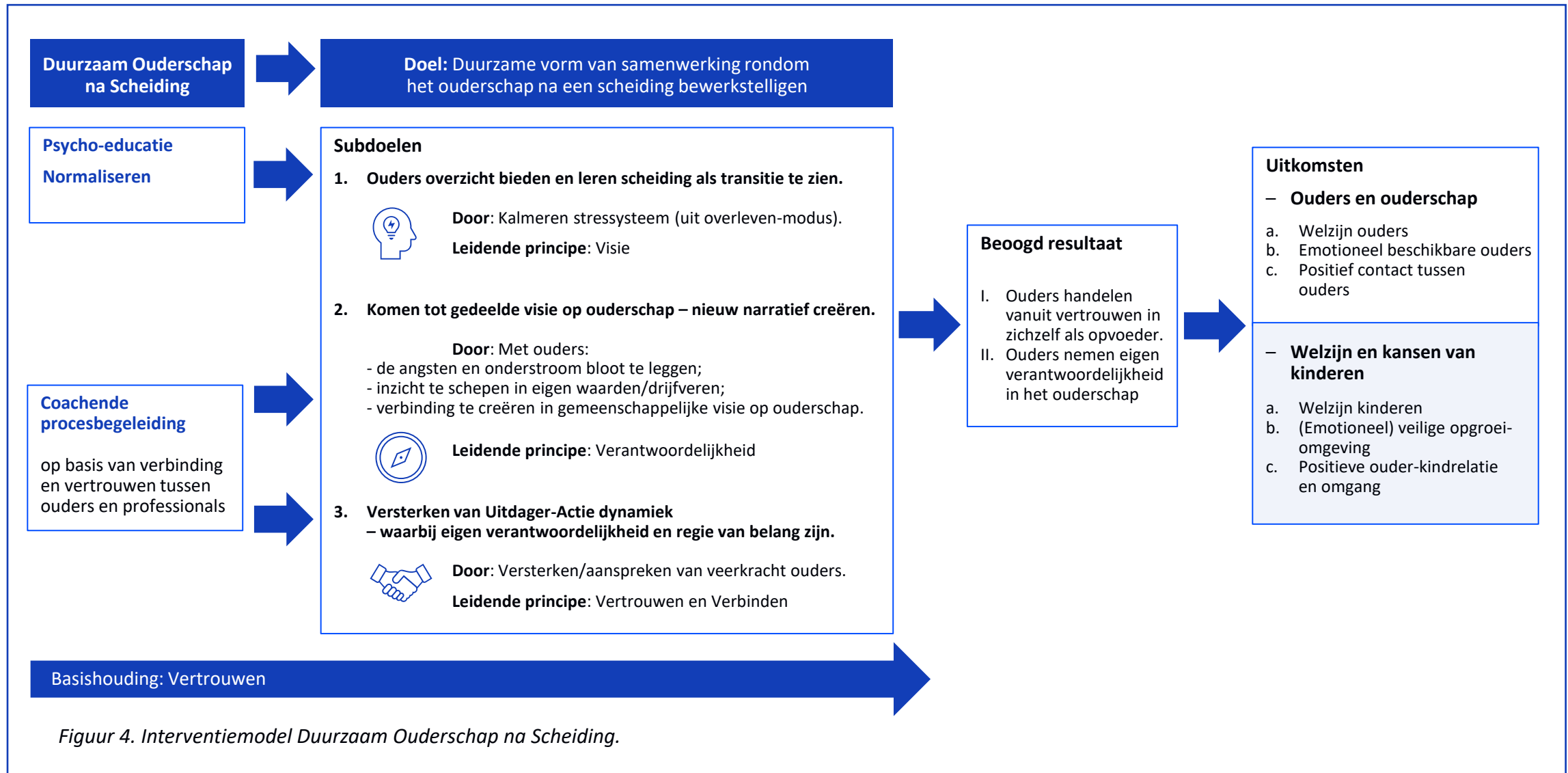

3. Versterken van de uitdager-actie dynamiek – waarbij eigen verantwoordelijkheid en regie van belang zijn.
“De dynamiek bepaalt de interventie” ¹⁰

Beoogde resultaat is dat ouders, gebaseerd op een gedeelde ouderschapsvisie (I) handelen vanuit vertrouwen in zichzelf als opvoeder en (II) de verantwoordelijkheid nemen in het ouderschap. Dit houdt in dat de werkwijze:

- (a) beoogt bij te dragen aan welzijn van zowel ouders als kinderen,
- (b) een (emotioneel) veilige opgroeiomgeving voor kinderen beoogt te bewerkstelligen,
- (c) positief contact tussen de ouders beoogt te versterken en omgang en positieve ouder-kindrelatie wil ondersteunen.

* Voor een beschrijving van de aanpak van Duurzaam Ouderschap na Scheiding, zie vanaf de Paragraaf [Aanpak](#).

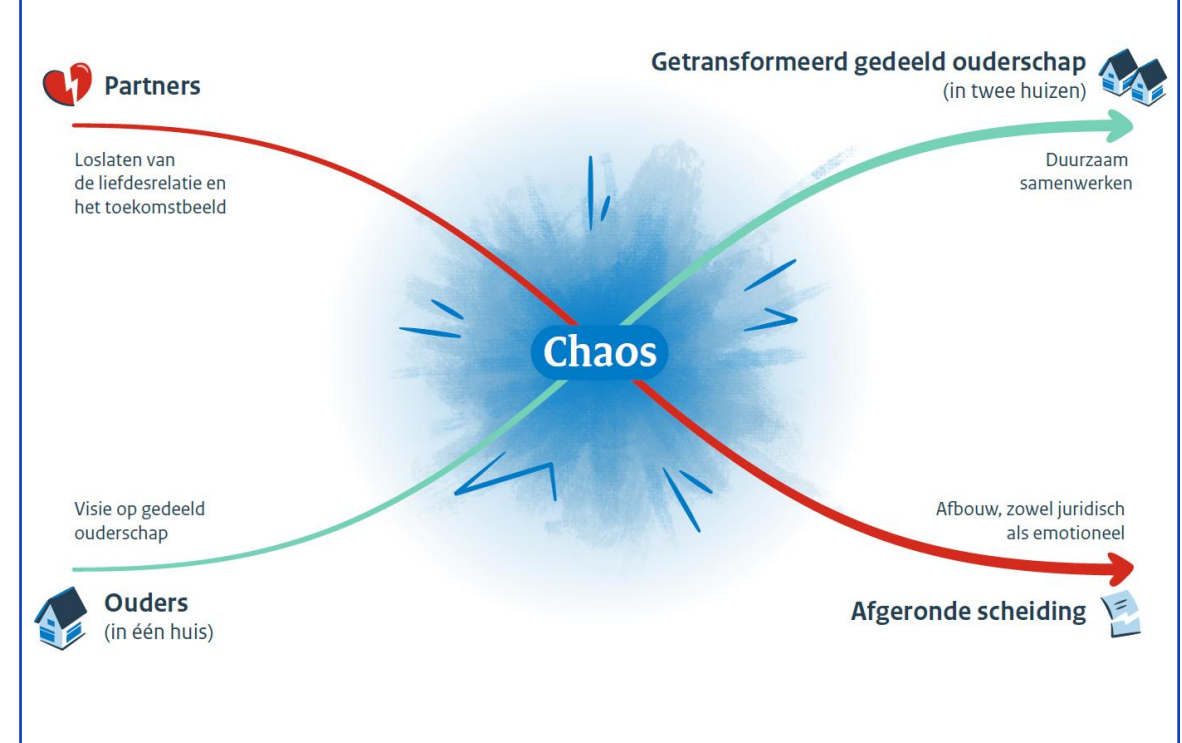
Aanpak

Versterken van vertrouwen

Duurzaam Ouderschap na Scheiding biedt beide ouders een begeleidende gezinsvertegenwoordiger om toe te werken naar duurzaam ouderschap na de scheiding. De gezinsvertegenwoordigers zijn getrainde professionals. Zij focussen zich op het versterken van het vertrouwen van de ouder in zichzelf als opvoeder (zie ook [Figuur 4](#)). Daarnaast stimuleren de gezinsvertegenwoordigers de ouders hun eigen verantwoordelijkheid te nemen in het ouderschap na de scheiding. Ze gaan met de ouder op zoek naar het eigen vakmanschap om de uitdagingen waar de ouder voor staat op een constructieve manier aan te pakken.

De basis voor het werken met een Gezinsvertegenwoordiger is het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding.¹⁰ Gezinsvertegenwoordigers werken vanuit vertrouwen en verbinding. Als materialen gebruiken zij het transitie-model (zie [Figuur 5](#) hiernaast)¹⁰, en de dramadriehoek (dader, slachtoffer, redder) en balansdriehoek (doener, uitdager, coach; [Figuur 6](#)). Deze materialen en de ouderschapsvisie vormen de basis in de werkwijze. Het transitie-model geeft enerzijds de transitie van partnerschap naar afgeronde scheiding weer en anderzijds een visie op ouderschap naar getransformeerd gedeeld ouderschap. Daarnaast zetten de gezinsvertegenwoordiger andere hen bekende tools in, als deze passend zijn, zoals uitleg over het stress-systeem, de cirkel van invloed etc.

Figuur 5. Het Transitie-model.

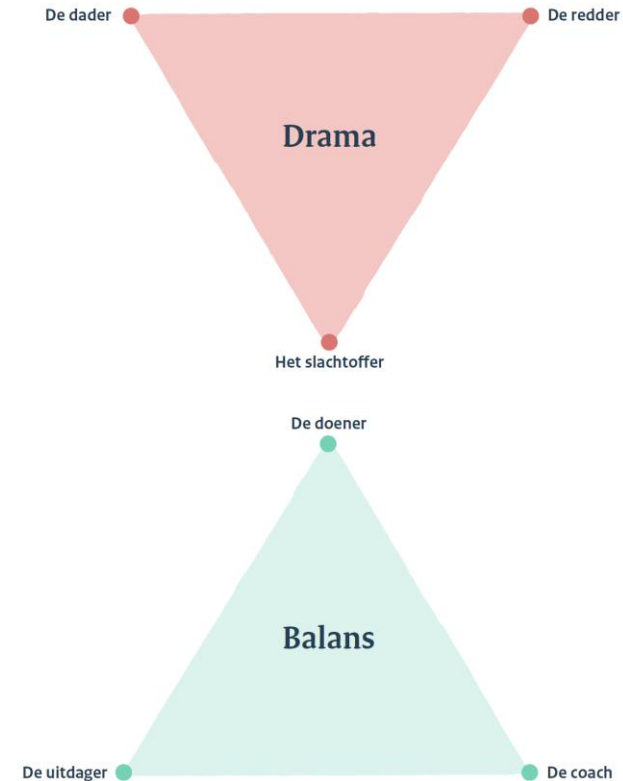

Versterken van Uitdager-Actie dynamiek

Wanneer een transitieproces stagneert, dan kan dit komen omdat er tussen de ouders een vertrouwensbreuk is ontstaan. Er is sprake van angst en wantrouwen. De ouders zijn geneigd elkaar te beschuldigen van de vertrouwensbreuk. Er ontstaat een dynamiek, die de dader-slachtofferdynamiek wordt genoemd (zie rode 'dramadriehoek' in Figuur 6 hiernaast).¹⁰ De ouders zijn op dat moment sterk geneigd op zoek te gaan naar een derde persoon die de verantwoordelijkheid krijgt het probleem voor hen op te lossen. De gezinsvertegenwoordiger laat de ouders zien door middel van een model dat de dramadriehoek wordt genoemd, dat de ouders zichzelf maar ook hun kinderen vasthouden in een dynamiek die op den duur destructief wordt. Hoewel ouders begrepen worden in de wens tot het inzetten van een derde die de situatie redt, wordt hen met behulp van deze driehoek uitgelegd dat dit geen duurzame oplossing biedt.

Met de ouders wordt vervolgens gekeken hoe zij deze dynamiek om kunnen buigen naar de groene 'balansdriehoek' (Figuur 6)¹⁰, ofwel een uitdagend-dynamiek. Gezinsvertegenwoordigers dagen de ouders uit om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen aandeel in het probleem. Hun veerkracht en flexibiliteit wordt aangesproken om de uitdaging die voor hen ligt aan te gaan. Zo wordt het slachtoffer de doener, wordt de dader de uitdager en wordt in deze dynamiek de redder de coach.

Figuur 6. Drama- en balansdriehoek.

Aanpak

Onderdelen Duurzaam Ouderschap na Scheiding

Aan de drie subdoelen – (1) overzicht bieden in scheiding als transitie, (2) visie op ouderschap en (3) eigen verantwoordelijkheid in uitdager-actie-dynamiek – wordt gewerkt in 5 onderdelen van de werkwijze (zie [Tabel 3](#)):

- (a) Samenwerking met de ouder(s);
- (b) Het bieden van overzicht in het proces;
- (c) Het bepalen van een vertrek- en eindpunt;
- (d) Luisteren naar het narratief;
- (e) Focus op de interactie en de dynamiek.

Duurzaam Ouderschap na Scheiding vertrekt vanuit de **basishouding van vertrouwen** (zie [Figuur 4](#)). Dit is zichtbaar in dat de gezinsvertegenwoordigers vanaf het begin een focus hebben op kennismaking en **(a) samenwerking met de ouder(s)**. Van daaruit bouwen zij een verbinding en vertrouwen op en komen zij tot een duurzame werkrelatie met de ouder(s).

Naast het opbouwen van verbinding en vertrouwen probeert de gezinsvertegenwoordiger de ouder **(b) overzicht te bieden in het proces** teneinde het stresssysteem van de ouder te kalmeren. Dit doet de gezinsvertegenwoordiger door middel van het geven van **psycho-educatie** over en het **normaliseren** van alles (inclusief de chaos) wat er bij het scheidingsproces komt kijken. Er wordt in ieder geval ingegaan op het transitieproces ([Figuur 5](#)) waarbij de ouder uitgelegd krijgt dat hij of zij de partnerrelatie met de voormalige partner in de scheiding afbouwt, maar een hernieuwde ouderschapsrelatie vormgeeft en dat het normaal is dat daartussen chaos ligt. Zodoende wordt gewerkt aan Subdoel 1: Ouders overzicht bieden en leren scheiding als transitie te zien.

Als derde onderdeel en passend bij Subdoel 2 (visie en ouderschap) bepaalt de gezinsvertegenwoordiger samen met de ouder een **(c) vertrekpunt en een einddoel**. De gezinsvertegenwoordiger vraagt waardengericht de drijfveren en kernwaarden van ouders uit. Vanuit welke waarden willen ouders het ouderschap vormgeven; wat is de visie op gedeeld ouderschap? Dit is het vertrekpunt. Daarnaast wordt besproken wat voor doel in de toekomst een ouder ziet voor de kind(eren). Duidelijk concretiseren hiervan zorgt voor een fundament voor samenwerking tussen ouders, en bovendien voor bij het gezin betrokken professionals die weten aan welk doel zij bijdragen.

Gezinsvertegenwoordigers luisteren met compassie naar **(d) het narratief** van de ouders. Wat vertelt een ouder in de bovenstroom en welke boodschap ligt eronder in de onderstroom? Op deze manier wordt ruimte gecreëerd voor het vinden van een **derde verhaal**, namelijk het gedeelde scheidingsverhaal (van beide ouders samen) dat de basis vormt voor de procesbegeleiding met de ouders: een narratief zonder schuldvraag; het narratief van de toekomst, gebaseerd op een gedeelde ouderschapsvisie. In gesprek worden de doelen voor getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding opgesteld, bijgesteld en vastgesteld.

In de verdere procesbegeleiding hebben gezinsvertegenwoordigers – passend bij Subdoel 3 (versterken uitdager-actie dynamiek) – een **(e) focus op de interactie en dynamiek**. Hoe ziet de weg vanuit de ouderschapsvisie naar getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding er uit, wat zijn eventuele valkuilen, waar gaat conflict eigenlijk over en waar liggen mogelijkheden tot groei? Ouders worden gecoacht om vanuit de positie van doener in de uitdager-actie dynamiek (balansdriehoek, [Figuur 6](#)) oplossingen te bedenken voor uitdagingen.

Tabel 3. Onderdelen werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers, per subdoel.

Subdoelen	Onderdeel	Aanpak
1. Ouders overzicht bieden en ouders leren om de scheiding als transitie te zien	a. Samenwerking met de ouder(s) b. Het bieden van overzicht in het proces	– Introductie/uitleg van en reflectie op eigen situatie en gedrag ten opzichte van de transitiecurve (Figuur 5), dramadriehoek/balansdriehoek (Figuur 6), stresssysteem, the window of tolerance. – Bespreken eigen verhaal van individuele ouder. – Focus op narratief van individuele ouders en gedeelde scheidingsverhaal (waardengericht uitvragen van de visie op ouderschap). – Motiverende gelijkwaardige gespreksvoering (luisteren met compassie / empathie).
2. Komen tot een gedeelde visie op ouderschap – het narratief van de toekomst bouwen.	c. Het bepalen van een vertrek- en eindpunt (groene lijn in Figuur 5) d. Luisteren naar het narratief	– Concretiseren van onderliggende waarden en drijfveren (wat vertelt ouder = ‘bovenstroom’; wat ligt daar onder = ‘onderstroom’). – Verbinding tussen ouders creëren in gemeenschappelijke visie op ouderschap. – In gesprek opstellen, bijstellen, vaststellen van doelen van ouders. (voor getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding).
3. Versterken van de uitdager-actie dynamiek – waarbij eigen verantwoordelijkheid en regie van belang zijn	e. Focus op de interactie en de dynamiek.	– Voorbeelden uit dagelijkse praktijk van het ouderschap relateren aan ouderschapsvisie (doelen van ouders voor getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding). – Ouders coachen om vanuit positie van de doener (balansdriehoek, Figuur 6) oplossingen te bedenken voor uitdagingen.

Aanpak

Volgorde van activiteiten

In de aanpak van Duurzaam Ouderschap na Scheiding hebben de activiteiten een vaste volgorde, zoals weergegeven in Tabel 4.

- De aanpak begint met een informatiegesprek.
- Hierna volgen voorgesprekken waarbij één of beide gezinsvertegenwoordigers in gesprek gaan met één van beide ouders.
- In één of meerdere viergesprekken komen zowel beide ouders als beide gezinsvertegenwoordigers samen.
- Na de viergesprekken volgt verdere procesbegeleiding van de ouders door één of beide gezinsvertegenwoordigers.

In de pilotevaluatie is gemonitord in hoeverre er tijdens deze achtereenvolgende activiteiten een verschil in focus lag op de 5 eerder genoemde onderdelen van de werkwijze: samenwerking met de ouder(s); het bieden van overzicht in het proces; het bepalen van een vertrek- en eindpunt; luisteren naar het narratief; en focus op de interactie en de dynamiek.

Dit bleek nauwelijks het geval te zijn. Alle subdoelen en onderdelen kwamen tijdens de achtereenvolgende activiteiten aan bod. Wel lag in Delft de nadruk tijdens de voorgesprekken meer op (a) 'samenwerking met de ouder' dan op de andere [onderdelen van de werkwijze](#).

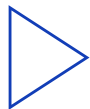
Tabel 4. Activiteiten in de aanpak Duurzaam Ouderschap na Scheiding door gezinsvertegenwoordigers (GV-ers).

Activiteit	Doel	Periode en aantal sessies	GV-ers	Ouder(s)
Informatiegesprek	Informeren en nagaan of GV passend is of niet.	1 sessie, ± 1 uur.	1 of 2 GV-ers	Ouders samen of apart
Voorgesprek	De ouder bewust maken van eigen vakmanschap, regie en verantwoordelijkheid voor het bereiken van het gewenste toekomstbeeld en welke stappen gezet kunnen worden om het doel te bereiken.	± 2 maanden, doorgaans 2 sessies.	1 GV per ouder	Min. 1 voorgesprek ouder1 Min. 1 voorgesprek ouder2
Viergesprek	Gemeenschappelijke visie op ouderschap en narratief zonder schuldvraag.	± 2 tot 4 maanden, doorgaans tot 2 sessies.	Beide GV-ers	Min. 1 viergesprek beide ouders
Procesbegeleiding	Vergroten vakmanschap na de verkregen inzichten.	± 6 maanden, doorgaans tot 6 sessies.	1 of 2 GV-ers	Samen of apart

Dit onderzoek

Volledige en (nog) niet afgeronde trajecten

In het onderzoek werden 100 Duurzaam Ouderschap na Scheiding-trajecten meegenomen die opgestart werden tussen september 2022 en medio 2025. Een deel, maar niet alle trajecten waren juli 2025 afgerond. Bovendien is een aantal casussen voortijdig gestopt. Hieronder schetsen we het verloop van casussen in het onderzoek, per pilotlocatie.

		Delft		Haaglanden	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
	Start: Informatiegesprek gehad	50	100	50	100
	Voorgesprek(ken) afgerond	38	76	46	92
	Viergesprek(ken) afgerond	30	60	35	70
	Einde: Procesbegeleiding afgerond	17	34	26	52
	Voortijdig gestopt	17	34	14	26
	Nog lopend bij afronding onderzoek	16	32	10	20

Let op

We geven deze aantallen om een idee te geven op hoeveel informatie de resultaten in deze rapportage gebaseerd zijn. Uit het aantal afgeronde Duurzaam Ouderschap na Scheiding-trajecten is geen mate van succes op de beide uitvoeringslocaties af te leiden. Hieraan kunnen uiteenlopende verschillen tussen de locaties ten grondslag liggen, niet op de laatste plaats het verschil in [het aantal beschikbare gezinsvertegenwoordigers](#) per locatie en verschillen tussen deelnemers.

In de paragraaf [Implementatie](#) staan we stil bij verschillende hulpvragen, indicaties en contra-indicaties, inclusief redenen voor voortijdig stoppen.

Informatiegesprek

Over het informatiegesprek

Het informatiegesprek betreft een eerste kennismaking met ouders, waarin zij op de hoogte gebracht worden van hoe het traject er uit ziet. Het betreft **één gesprek** dat kan plaatsvinden met **ouders samen of apart** en met **één of twee gezinsvertegenwoordigers** of professionals van de uitvoerende organisatie.

Ouders samen of apart

Tijdens het onderzoek vonden in Delft alle 50 informatiegesprekken met ouders apart plaats, terwijl in Haaglanden in de meerderheid van de casussen ($n = 45$, 90%) het informatiegesprek met ouders samen was (zie Figuur 7).

Professionals

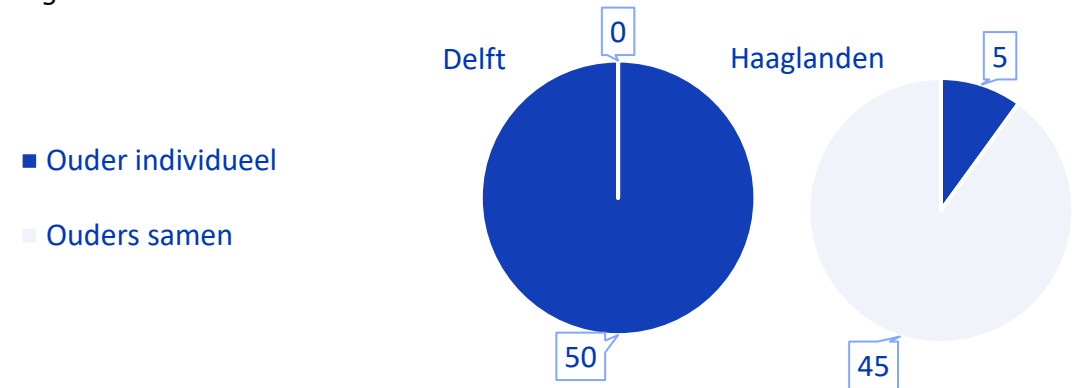
In Delft werden de informatiegesprekken doorgaans gevoerd door één van de gezinsvertegenwoordiger ($n = 45$, 90%; zie Figuur 8).

Figuur 8 illustreert dat in Haaglanden daarentegen de informatiegesprekken vaker door twee gezinsvertegenwoordigers samen werden gevoerd ($n = 37$, 74%). In 10 trajecten in Haaglanden (20%) vond het informatiegesprek plaats met één gezinsvertegenwoordiger.

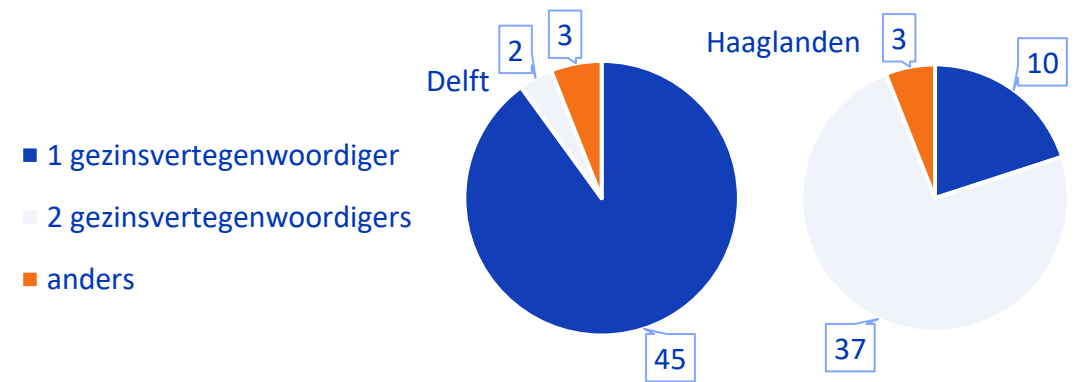
Opvallend is dat er in Haaglanden gedurende de pilot een verschuiving leek te zijn wat betreft het aantal gezinsvertegenwoordigers dat het informatiegesprek met ouders voerde. Bij de laatste tien gestarte trajecten ($> \text{medio } 2024$) werd in de helft van de casussen ($n = 5$, 50%) het informatiegesprek met één gezinsvertegenwoordiger gevoerd.

Zowel in Delft als in Haaglanden voerde twee keer een andere collega van de organisatie het gesprek.

Figuur 7. Informatiegesprekken met ouders apart of samen in Delft en Haaglanden.

Figuur 8. Professionals die informatiegesprek voeren in Delft en Haaglanden.

Voorgesprek

Over het voorgesprek

Na het informatiesprek vinden één of meerdere voorgespreken plaats met beide ouders individueel. In de pilot betrof het **doorgaans 2 gesprekken** per ouder ($N = 167$, $M = 2,3$, $SD = 1,2$). In de voorgesprekken staan het scheidingsverhaal, het narratief en de ouderschapsvisie van de betreffende individuele ouder centraal. Vanuit welke waarden wil de ouder het ouderschap vormgeven? Hoe ziet de volwassen versie van het kind eruit? Wat wil de ouder de kinderen meegeven?

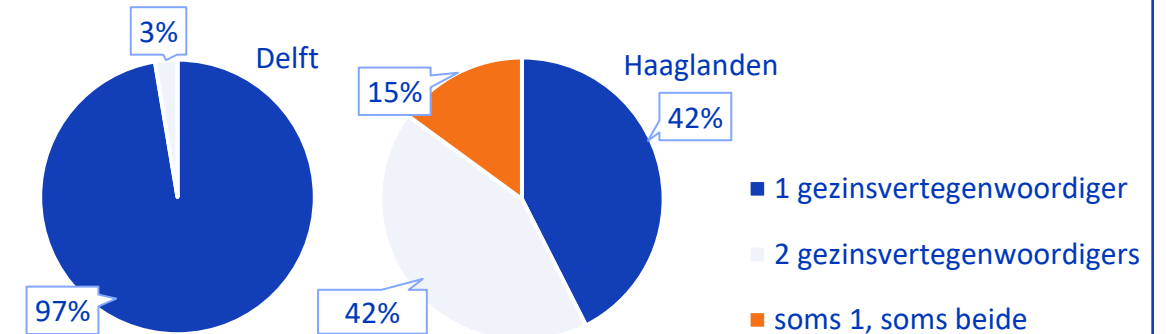
Ouders apart

Voorgesprekken vonden in Delft bijna zonder uitzondering **met ouders apart** plaats (97,9%).

Een (of twee) gezinsvertegenwoordigers

In Delft ging tijdens de voorgesprekken steeds (97,4%) **één vaste gezinsvertegenwoordiger** met een ouder in gesprek (zie Figuur 9). In Haaglanden vonden de voorgesprekken aanvankelijk plaats met beide gezinsvertegenwoordigers samen. In de tweede helft van het pilotonderzoek, na afstemming in de projectgroep (onder meer vanwege efficiëntie en op basis van de positieve ervaringen in Delft), werden voorgesprekken met een vaste gezinsvertegenwoordiger per ouder de norm in Haaglanden, net zoals dit in Delft vanaf het begin gebruikelijk was.

Figuur 9. Professionals die voorgesprekken voeren in Delft en Haaglanden.

Viergesprek

4

Over het viergesprek

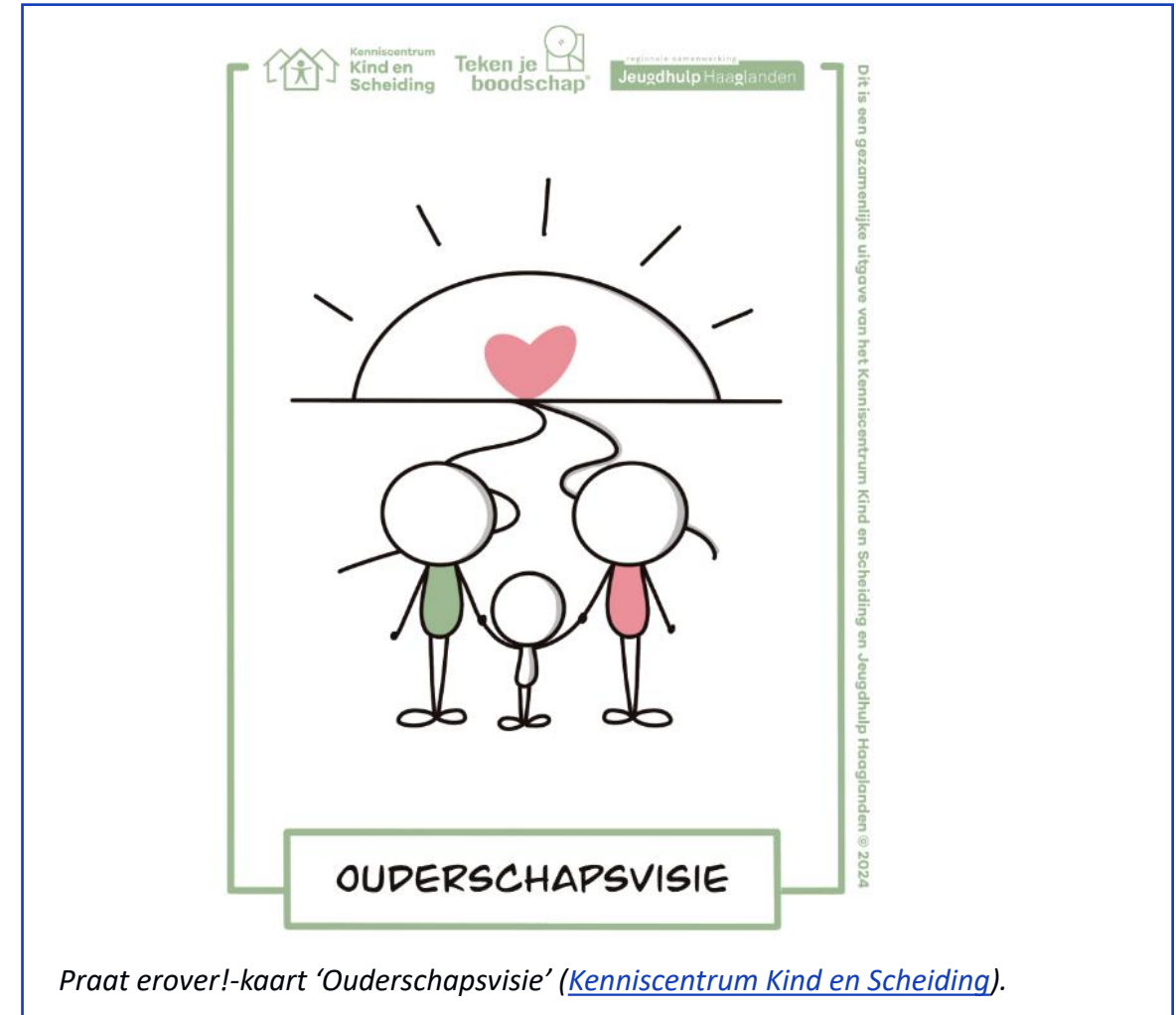
Na het voorgesprek vinden **één of meerdere viergesprekken plaats**. Dit zijn gesprekken waarbij in de basis zowel beide ouders als beide gezinsvertegenwoordigers aanwezig zijn. Centraal staan de gedeelde visie en doelen van ouders voor getransformeerd gedeeld ouderschap na de scheiding. Deze vormen de basis voor de procesbegeleiding van ouders door de gezinsvertegenwoordiger(s).

Aantal gesprekken

Tijdens het onderzoek vonden tot 2 (Delft) of 3 (Haaglanden) viergesprekken plaats. In de meeste trajecten waren het **1 of 2 gesprekken** ($n = 65$, $M = 1,3$, $SD = 0,8$).

Twee professionals

De naam zegt het al, viergesprekken vinden in de basis plaats **met beide ouders en beide gezinsvertegenwoordigers**. Echter, in Delft werden in 11 trajecten de viergesprekken door een vaste gezinsvertegenwoordiger alleen gevoerd. De belangrijkste reden hiervoor was van praktische aard, te weten de beschikbare capaciteit in Delft. Ook in Haaglanden werden in 1 traject de viergesprekken door 1 gezinsvertegenwoordiger alleen uitgevoerd.

Procesbegeleiding

Over de procesbegeleiding

Na het vaststellen van doelen voor getransformeerd ouderschap na scheiding, start de procesbegeleiding met beide ouders. Deze procesbegeleiding wordt uitgevoerd door één of beide gezinsvertegenwoordigers. Gesprekken vinden plaats met **ouders apart en (mogelijk) deels samen**. Het betreft **enkele gesprekken** met langere tussenposen dan de voor- en viergesprekken, waarbij ouders gecoacht worden op het proces, maar geen (intensieve) hulpverlening wordt geboden door de gezinsvertegenwoordigers. Mocht dit op enig punt nodig blijken dan kunnen zij de ouders helpen door hun kennis van de sociale kaart te delen, waar de ouders een antwoord kunnen vinden op die hulpvraag. Ook kan het Scheidings Advies Team ([SAT](#)) worden betrokken.

Aantal gesprekken

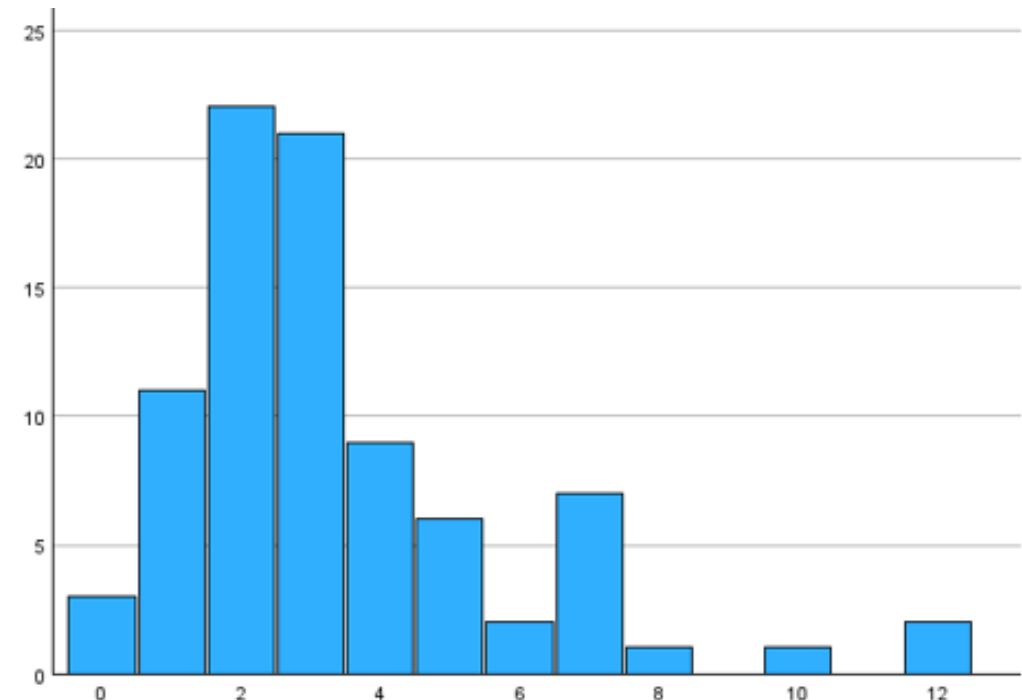
In het onderzoek varieerde het aantal gesprekken met ouders tijdens deze fase van 0 tot en met 12 gesprekken, zie Figuur 10. Het gemiddelde aantal gesprekken per ouder tijdens de procesbegeleiding was 3 ($M = 3,4$, $SD = 2,4$); waarvan gemiddeld 2 met de ouders samen.

In twee casussen vonden er geen (0) gesprekken plaats in de procesbegeleiding: In 1 casus vond met één van beide ouders een gesprek plaats en met de andere ouder géén. In een andere casus deelden ouders een ouderschapsvisie tijdens de fase van de viergesprekken en sloten ze het traject af zonder verdere procesbegeleiding.

Een of twee gezinsvertegenwoordigers

Tijdens de procesbegeleiding waren de meeste gesprekken met **beide gezinsvertegenwoordigers samen** (46,3%) of met **één vaste gezinsvertegenwoordiger** (35,4%). In een klein aantal casussen wisselde dit.

Figuur 10. Aantal gesprekken per ouder ($n = 85$) tijdens de procesbegeleiding.

Scheidings Advies Team (SAT)

Betrokkenheid SAT

Bij vragen tijdens de Duurzaam Ouderschap na Scheiding-trajecten kunnen gezinsvertegenwoordigers het Scheidings Advies Team (SAT) consulteren. Het SAT is er om casussen te bespreken vanuit het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding en zo nodig een interventie in te zetten.

In de pilot was het SAT periodiek op vaste momenten beschikbaar voor gezinsvertegenwoordigers om een casus in te brengen. In de laatste periode (laatste half jaar tot jaar) van de pilot werd tijdens de reflectiebijeenkomsten en kwartaalbijeenkomsten van het onderzoek gedeeld dat het vertrouwen van de gezinsvertegenwoordigers gegroeid was en steeds minder gebruik werd gemaakt van deze vaste momenten. Vragen werden meer tussendoor aan het SAT voorgelegd.

Over de hele looptijd van het onderzoek is bij ruim een derde (37%) van de in Delft ($n = 17$) en Haaglanden ($n = 26$) afgeronde casussen het SAT betrokken. Hiervan was vaker sprake in Delft ($n = 9$; 53%) dan in Haaglanden ($n = 7$; 27%).

Wanneer en waarvoor betrokken

Betrokkenheid van het SAT was op verschillende momenten tijdens het traject: tijdens de voorgesprekken, viergesprekken of procesbegeleiding, of op meerdere momenten. Merendeels ($n = 11$; 69%) werd het SAT betrokken voor **consultatie** door de gezinsvertegenwoordiger(s), echter in 3 trajecten bijvoorbeeld ook voor **direct contact van het SAT met de ouders** en in 1 casus zette het SAT een **interventie** in (zie kader hiernaast).

Redenen betrokkenheid SAT

Tijdens voorgesprek(ken):

- Voor consultatie ($n = 5$).
Bijv. 'Advies hoe verder'
- In regulier afstemmingsmoment met het SAT voor hun expertise ($n = 1$)
- Na de individuele gesprekken voor direct contact tussen SAT en ouder ($n = 1$)

Tijdens viergesprek(ken) voor:

- Consultatie ($n = 3$)
Bijv. m.b.t. 'starten procesbegeleiding en borgen gewenste eindresultaat en visie'
- Direct contact tussen SAT en ouders ($n = 1$)
- Interventie door het SAT ($n = 1$)

Tijdens procesbegeleiding voor:

- Voor consultatie ($n = 2$)
'Verwijzing in verband met veiligheidsplan'
'Insteek was interventie inzetten, echter 1 ouder niet gemotiveerd'
- Voor direct contact tussen SAT en ouders ($n = 1$)
'Beide ouders individuele gesprekken'
- Tijdens voorgesprekken en procesbegeleiding voor consultatie ($n = 1$)

Tijdsbesteding

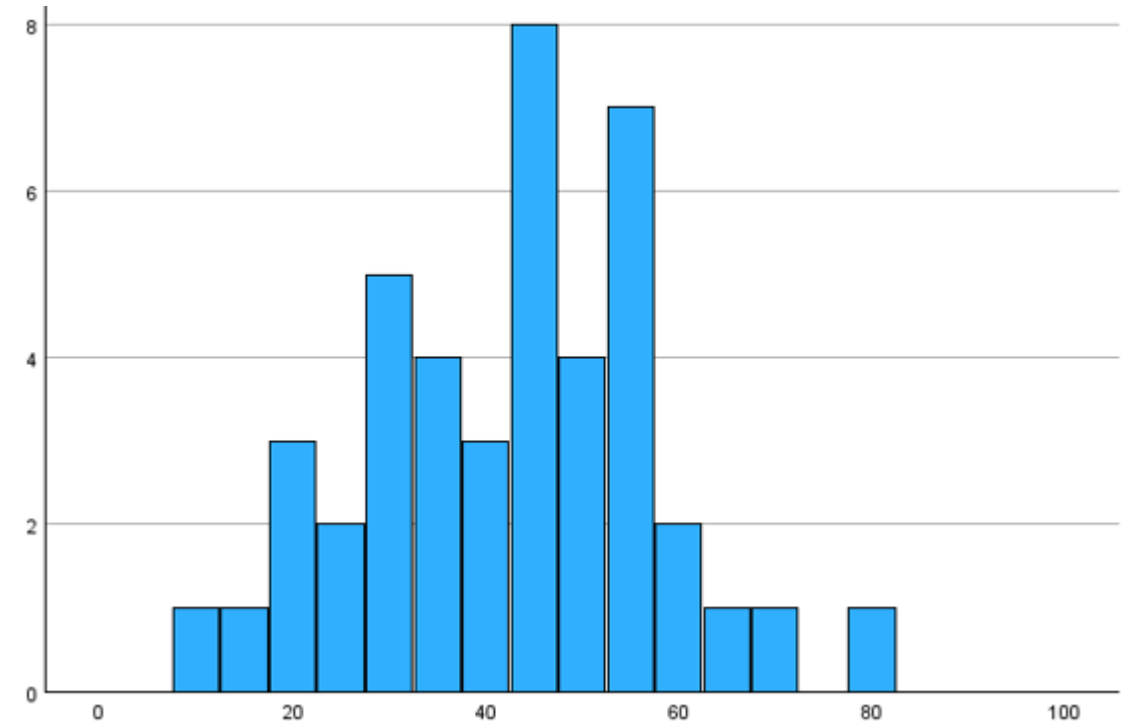

Tijd besteed per afgeronde casus

In het onderzoek gaven de gezinsvertegenwoordigers een inschatting van de tijd die zij besteed hadden aan de Duurzaam Ouderschap na Scheiding-trajecten.

Totaal waren er 43 zaken afgerond aan het einde van het pilotonderzoek: 17 in Delft en 26 in Haaglanden. Er zat veel variatie in het aantal uur dat totaal aan deze casussen besteed was: van 10 tot 80 uur, zie Figuur 11. De meeste casussen duurden naar schatting tussen 30 en 50 uur met een gemiddelde van 42,5 uur per casus ($M = 42,5$; $SD = 15,2$).

Figuur 11. Aantal uur besteed aan de casus.

Kernelementen: Conclusie

Werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding

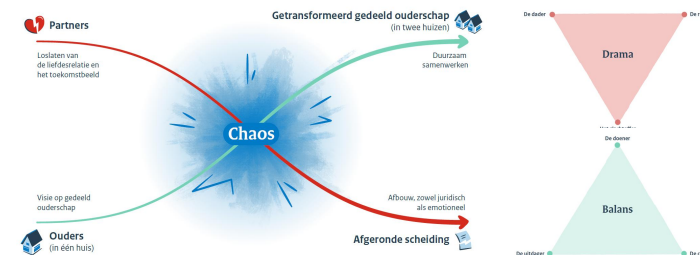
Samengevat volgden we in het pilot onderzoek 100 opgestarte trajecten Duurzaam Ouderschap na Scheiding door duo's van gezinsvertegenwoordigers. De professionals werkten aan de 3 subdoelen (weergegeven in [Figuur 4](#)):

1. Ouders overzicht bieden en leren scheiding als transitie te zien
2. Komen tot gedeelde visie op ouderschap – nieuw narratief creëren
3. Versterken van Uitdager-Actie dynamiek

Afgeronde trajecten hadden gemiddeld ruim 40 uur geduurd, waarbij in de evaluatie bleek dat de trajecten doorgaans als volgt [gestructureerd](#) waren:

- 1 informatiegesprek,
- 2 voorgesprekken,
- 1 of 2 viergesprekken,
- Tussen 0 en 12 procesbegeleiding-gesprekken.

Gezinsvertegenwoordigers werken vanuit een basishouding van vertrouwen. En het [transitiemodel](#) en de [drama- en balansdriehoek](#) zijn de belangrijkste ondersteunende materialen in de werkwijze.

In een kwart van de casussen consulteerden de gezinsvertegenwoordigers op enig punt in het traject het gespecialiseerde Scheidings Advies Team (SAT). In ongeveer een tiende van de trajecten was er direct contact tussen SAT en ouders of intervenueerde het SAT.

A close-up photograph of two hands, one belonging to a child and the other to an adult, gently holding a small green plant with a seed head. The hands are positioned over a lush green lawn with various grasses and clovers. The child's hand is on the left, wearing a white knitted sleeve. The adult's hand is on the right. The word 'Implementatie' is overlaid in white text across the center of the image.

Implementatie

Implementatie

Doelgroep

Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers heeft de volgende inclusiecriteria:

- Ouders zijn voornemens te gaan scheiden of zijn al gescheiden
- Er zijn kinderen bij deze scheiding betrokken
- Er is primair sprake van scheidingsproblematiek

Een inschatting of ouders aan deze criteria voldoen, wordt door gezinsvertegenwoordigers gemaakt op basis van de aanmelding en observatie van de dynamiek tussen en houding van de ouders tijdens het informatiesprek.

Hulpvraag

In het pilotonderzoek vroegen we de gezinsvertegenwoordigers na aanmelding en informatiesprek met ons de hulpvragen van ouders te delen. Deze gingen over uiteenlopende zaken, zie Tabel 5.

Veel genoemd zijn de onderlinge **communicatie tussen ouders** en - in Haaglanden - algemene vragen over het **omgaan met de scheiding**.

Tabel 5. Thema's in hulpvragen van ouders zoals bij aanvang van de begeleiding gerapporteerd door de Gezinsvertegenwoordigers.

Delft	Haaglanden
- De onderlinge communicatie / samenwerking / afspraken / strijd tussen ouders; - Kind(eren) uit de problematiek/ strijd van ouders krijgen; - Contactherstel; - Praktische zaken (bijv. Huisvesting); - Verdeling van zorg / omgangsregeling; - Ondersteuning bij uitvoering / bijstellen ouderschapsplan; - Zorgen / hulpvraag kind.	- De onderlinge communicatie / samenwerking; - Hulp bij het Scheiden (hoe werkt het? hoe organiseren we dit? is de relatie nog te herstellen?); - Afspraken over de kinderen/opvoeding; - Communicatie met – en de begeleiding van de kinderen (binnen het process van de scheiding); - Contactherstel; - Meer rust; - Verwerking Scheiding.

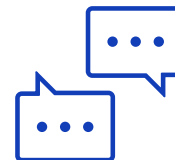
*Ik wil het goed doen,
maar alles wat ik zeg lijkt olie op het vuur.*

*Mijn kind zit midden in onze strijd
en ik weet niet meer hoe ik hem daaruit krijg.*

*Soms voelt het alsof mijn ex en ik elkaars vijand zijn
geworden, terwijl we ooit samen ouders werden.*

*Ik ben zo moe van de strijd. Maar ik durf het niet los te laten,
uit angst mijn kind nog meer te verliezen.*

*Mijn dochter wil niet meer naar haar vader.
En ik sta ertussen, verscheurd en radeloos.*

Implementatie

Problemen leefgebieden

De gezinsvertegenwoordigers maakten eveneens bij aanvang van de trajecten (op basis van de aanmelding en het informatiegesprek met ouders) een inschatting in hoeverre er (niet/nauwelijks, enige, veel) problemen waren in de gezinnen op de volgende leefgebieden (volgens de zelfredzaamheidsmatrix):¹⁵

Financiën, dagbesteding, huisvesting, geestelijke gezondheid, lichamelijke gezondheid, verslaving, dagelijkse activiteiten, sociaal netwerk, maatschappelijke relaties, en justitie.

Zie [Figuur 12](#) op de volgende pagina voor een overzicht per pilotlocatie.

In Delft waren de 3 leefgebieden waar de gezinsvertegenwoordigers bij de grootste groep ouders enige tot veel problemen zagen:

1. Geestelijke gezondheid
2. Financiën
3. Relaties

In Haaglanden waren dit dezelfde leefgebieden, maar in een andere volgorde:

1. Relaties
2. Geestelijke gezondheid
3. Financiën

Tabel 6. Inschatting van conflict tussen ouders bij aanvang van het traject.

	Delft		Haaglanden	
Mate van conflict	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
- Niet/nauwelijks	2	4	2	4
- Enige	12	24	20	40
- Veel/ernstig	36	72	23	46
- Onbekend	-	-	5	10

Conflict

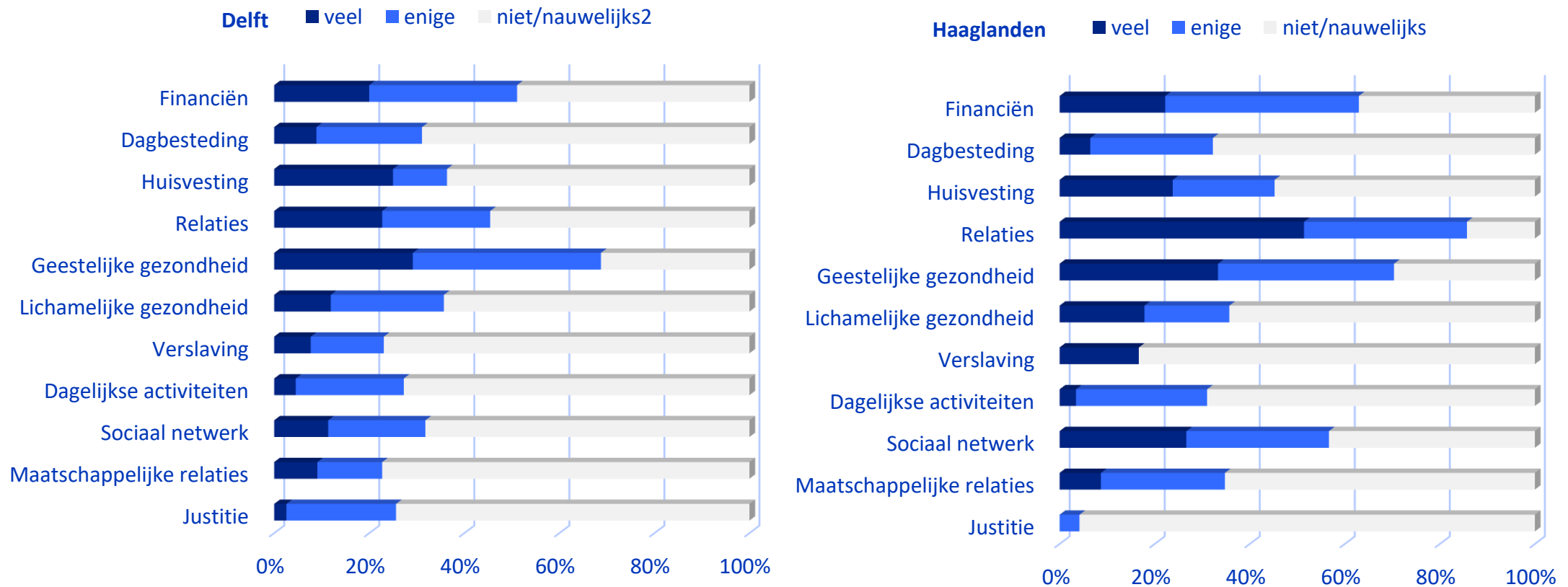
In Delft werd bij aanvang vaker dan in Haaglanden door de gezinsvertegenwoordigers ingeschat dat er sprake was van veel/ernstig conflict tussen ouders (zie Tabel 6).

¹⁵ Lauriks, S., Kamann, T., Buster, M., de Wit, M., van de Weerd, S. et al. (2017). *Self-sufficiency matrix manual 2017*. Amsterdam: GGD Amsterdam.

Implementatie

Problemen leefgebieden

Figuur 12. Overzicht problemen leefgebieden¹⁵ per locatie, ingeschat door de gezinsvertegenwoordigers bij aanvang van begeleiding.

Implementatie

Uniforme Hulpaanbod

Aan het einde van de pilot was er ruimte om eerste ervaring op te doen met een gering aantal zaken in het kader van het Uniform Hulpaanbod (UHA) van de rechtbank.¹⁶ Alhoewel uiteindelijk geen van de 100 casussen die in dit onderzoek gevolgd zijn via het UHA zijn ingestroomd, zijn er daarbuiten wel eerste UHA-Duurzaam Ouderschap na Scheiding-zaken opgestart. Gevraagd naar betreffende UHA-zaken benoemen gezinsvertegenwoordigers dat ouders in dergelijke trajecten een andere motivatie kunnen hebben. Ook lijken ouders volgens de gezinsvertegenwoordigers minder vaak bij elkaar aan tafel te willen, wat belemmerend kan zijn voor het opstarten van het traject of kan maken dat het vastloopt. Immers, belangrijk onderdeel van deze werkwijze is ook het viergesprek. Daarnaast ervaren gezinsvertegenwoordigers bij ouders verwachtingen van de trajecten die niet goed aansluiten. Bijvoorbeeld: ouders hebben verwachtingen op basis van de rechtbank (bijv. ter overbrugging tot andere hulp; of ouders die dachten dat de gezinsvertegenwoordiger het gezag gingen regelen) terwijl dan blijkt dat Duurzaam Ouderschap na Scheiding daar niet op gericht is. Gezinsvertegenwoordigers hoorden wel van ouders terug dat zij ervaren zelf te kunnen beslissen voor al dan geen deelname aan deze ondersteuning, al wisten ze niet goed waar ze over besloten: “Ik heb wel het gevoel gehad dat ik ja of nee kon zeggen in de rechtbank, maar ik wist niet waar ik ja tegen zei.”

Op basis van deze eerste ervaringen lijkt het van belang om aandacht te besteden aan een helder beeld in de rechtbank over wat deze ondersteuning inhoudt, ten behoeve van passende verwachtingen over en keuzes voor deze ondersteuning. Over hoe kansrijk de trajecten vanuit het UHA door de band genomen zijn, is op basis van deze eerste ervaringen nog onvoldoende duidelijk.

Wil Duurzaam Ouderschap na Scheiding vanuit UHA werken, dan is het belangrijk hoe het in de rechtbank aan ouders gebracht wordt. Bovendien is het belangrijk om een goede inschatting maken van de situatie; zitten ouders nog in strijdmodus, dan eerst dat laten bekoelen en de eigen vraag van ouders meer op de voorgrond laten komen.

¹⁶ Rechtspraak (n.d.). *Het Uniforme Hulpaanbod*. Via: <https://www.rechtspraak.nl/Onderwerpen/het-uniforme-hulpaanbod>

Implementatie

Triage

Er is in de pilot geen standaard methode gebruikt om hulpvragen van ouders in kaart te brengen, vast te stellen of primair sprake is van scheidingsproblematiek en/of te bepalen of Duurzaam Ouderschap na Scheiding naar verwachting passende ondersteuning voor gezinnen betrof. Deze afwegingen werden door de professionals gemaakt op basis van de aanmelding en het informatiesprek. Wel is als verkenning, in de context van de pilot, ervaring opgedaan met het gebruik van de Triagelijst Scheidingssoort (TS).¹⁷

De TS is bedoeld om inzicht te krijgen in de emoties, gedachten en gedragingen van ouders. Het instrument omvat feitvragen, interactievragen en risicovragen in tien rubrieken, waaronder de algemene situatie van de ouders, werk en inkomen, regelingen omtrent ouderschap, culturele verschillen, en (de impact van) traumatische gebeurtenissen. Ouders vullen afzonderlijk van elkaar de TS in en de professional bespreekt de antwoorden met de ouders samen. Lees meer over de TS in deze [factsheet](#).¹⁷

In het laatste jaar van de pilot is in Haaglanden totaal bij 8 casussen de TS ingezet. Afname vond 2 keer plaats bij aanvang van het traject, 4 keer in de voorgesprekken en bij 2 casussen tijdens de viergesprekken. In 1 casus zijn resultaten niet met ouders besproken. In 3 casussen werden resultaten met ouders besproken tijdens een voorgesprek en in 4 trajecten tijdens een viergesprek.

Gestructureerde manier om relevante onderwerpen aangaande scheidingsproblematiek met ouders te bespreken

De TS werd door gezinsvertegenwoordigers ervaren als een gestructureerde manier om relevante onderwerpen aangaande scheidingsproblematiek met ouders te bespreken. Bij ouders die in staat zijn tot zelfreflectie en reflectie op de ander, leek het gebruik van de TS bij te kunnen dragen aan een verbeterde onderlinge samenwerking en een constructievere visie op het gezamenlijk ouderschap na de scheiding. Bovendien droeg de TS mogelijk bij aan verbeterde communicatie en begrip tussen ouders.

Inzet TS voorafgaand aan Duurzaam Ouderschap na Scheiding trajecten

De gezinsvertegenwoordigers zouden de TS in de toekomst in hun beroepspraktijk bij voorkeur anders inzetten: Alhoewel relevante onderwerpen worden uitgevraagd in de TS, betreft het wel (ook) een terugblik, terwijl Duurzaam Ouderschap na Scheiding primair toekomstgericht is. Daarom zien gezinsvertegenwoordigers vooral kansen voor de TS aan de voorkant, voorafgaand aan de Duurzaam Ouderschap na Scheiding trajecten.

¹⁷ Klein Velderman, M., Theunissen, M., & De Jong, L. (2025). Inzicht in scheidingssituaties met de TS: Triagelijst Scheidingssoort [Factsheet]. Leiden: TNO Child Health. Via: <https://publications.tno.nl/publication/34644370/Lbq06g3L/TNO-2025-inzicht.pdf>

Opbrengsten

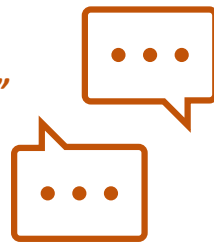
Belangrijkste opbrengsten volgens de gezinsvertegenwoordigers - Delft

De gezinsvertegenwoordigers reflecteerden tussentijds en afsluitend op de belangrijkste opbrengsten in de casussen.*

In Delft werden genoemd:

- Verbeterde **communicatie**: tussen ouders, voorwaarden voor... , en kind er uit halen
- **Vertrouwen**: in elkaar, in rol van ander als ouder, in de toekomst, in eigen rol/zichzelf, en in hulpverlening
- Afspraken (ouderschapsplan) waar ouders nu achter staan
- Ouders staan weer op een lijn
- Contact(herstel)
- Patronen zichtbaar geworden (bijv. waar de uitdagingen zitten in het (gedeelde) ouderschap)
- Zichtbaar geworden dat er sprake is van onveiligheid bij een van de ouders
- Rechtszaken gestopt

Ouders zeggen: “Jullie horen ons echt”

* Het betreft anekdotische opbrengsten. Hierbij is niet vast te stellen voor hoeveel casussen per opbrengst dit geldt. Het is waardevol dergelijke informatie in toekomstig onderzoek systematisch uit te vragen.

Sommigen gaan echt van 0 communicatie, verschrikkelijke strijd met advocaten, naar weer aan tafel zitten met zijn tweeën.

Een casemanager die aangeeft dat ouders weer op schoolgesprekken komen samen. De 10-minutengesprekken moesten daarvoor individueel gepland worden.

Ook voorwaarden voor communicatie.

Bijvoorbeeld: in een casus was de afspraak dat de vakantieplanning gemaild werd. De ene ouder wachtte. De andere ouder bleek weinig op de mail te kijken. Er werd een nieuwe afspraak gemaakt: ‘We appen even wanneer we een mail hebben gestuurd. Reageren binnen 2 weken. De gezinsvertegenwoordiger legde uit dat sommigen ook niet zo van lezen zijn en een lange mail dan teveel kan zijn.

“Soms is het zo simpel, maar ouders zien het niet want zitten in die loopgraven.”

Contact: Een ouder die denkt dat er zonder contact rust is voor iedereen, ziet tijdens het proces dat dit schadelijk is. In het gesprek komen ze tot inzicht wat ze voor hun kind willen. En dat de reden om geen contact te hebben niet gaat over emotionele belasting van dit kind, maar bijvoorbeeld over niet betaalde alimentatie of een nieuwe partner van de ander.

Opbrengsten

Belangrijkste opbrengsten volgens de gezinsvertegenwoordigers - Haaglanden

In Haaglanden werden genoemd:*

- Meer zicht ouder in **eigen verantwoordelijkheid en invloed** (ouders hebben zicht in eigen waarden en normen)
- Meer zicht op gevolgen van gedrag op welzijn kinderen / herkennen waar aan te werken
- Spanning rondom kinderen is bespreekbaar
- Verbeterde **communicatie**
- **Verbeterde dynamiek** tussen ouders / meer rust / geen ruzie in bijzijn kinderen / minder boosheid
- **Vertrouwen** in zelf / rol als ouder
- **Begrip van scheidingsproces** (voor zelf en kinderen en hoe daarin te ondersteunen)
- Meer zicht op hoe andere ouder scheiding en ouderschap ervaart
- Gezamenlijk belang van de kinderen kunnen zien en daarnaar handelen / bereidheid tot samenwerking / gedeelde ouderschapsvisie
- Afspraken (ouderschapsplan) / ouders ervaren meer belang van samen overleggen over ouderschap
- Rode lijn afhechten
- Ondersteuning opgestart / rouw / scheiding in gang gezet

* Het betreft anekdotische opbrengsten. Hierbij is niet vast te stellen voor hoeveel casussen per opbrengst dit geldt. Het is waardevol dergelijke informatie in toekomstig onderzoek systematisch uit te vragen.

Wat geleerd is, is echt naar de toekomst kijken; niet naar het verleden.

*We hebben mensen grote stappen zien maken.
Mensen komen echt compleet anders aan tafel
dan de eerste keer dat je ze gesproken hebt.*

“Ouders kunnen echt aha-momenten hebben.”

*De drama-/balansdriehoek helpt: dat je in de dramadriehoek
de ander verantwoordelijk maakt voor wat niet lukt.
Als je dat neemt als gegeven, wat moet je dan (anders) doen
(bijvoorbeeld een andere keuze maken of met andere motivatie iets doen)?
En laten zien dat ouderschap echt iets anders is dan pijn uit de relatie
(groene versus rode lijn in het transitie-model).
Dat kun je echt op tafel leggen: dit is de nieuwe realiteit.*

*En je geeft ze echt weer invloed op de situatie.
Je kunt als gezinsvertegenwoordiger momenten
‘achterover leunen’; de ouders zijn dan aan het werk.*

*“Er is een verschuiving van ‘wat is goed voor mij als ouder’
naar ‘wat is goed voor ons kind’,
bijvoorbeeld over hoe de omgang met het kind is.”*

Implementatie

Bevorderend

In de reflectiebijeenkomsten noemden gezinsvertegenwoordigers verschillende factoren die bevorderend of helpend waren in het de trajecten Duurzaam Ouderschap na Scheiding:

Betreffende de ouders

- **Open en eerlijke houding**, makkelijk in contact, goed kunnen luisteren/ communiceren/ reflecteren, “kalm brein”, focus houden, vooruit kunnen kijken, **motivatie om er samen uit te komen**, open staan voor feedback, zelf-inzicht, leerbaarheid
- Beleefd, plichtsgetrouw, toegewijd, vertrouwen, initiatief nemen
- Intelligentie/verstandelijk vermogen, begrip modellen; ScheidingsATLAS gevolgd, kan inzicht in dynamieken toepassen
- Veel contact tussen ouders, **respect voor andere ouder**
- Oprechte nieuwsgierigheid

In het systeem

- **Steun** van familie, stiefpartners
- Betrokkenheid advocaat bij vinden woning
- Aanvullende hulp: Ouderschap blijft, GGZ traject, therapie
- Dezelfde taal/kennis van denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding in omliggende juridische/zorg-veld

Betreffende de werkwijze

- Inclusie van deelnemers met interesse in traject, vertrouwen in hulpverlening, **bereidheid om gesprek aan te gaan**, samen willen werken, vertrouwen in de ander, wens tot contactherstel, ruimte voor bespreken crisis; ouders met **motivatie** betreffende kinderen of om te scheiden, liefde voor kinderen, ouderschap voorop
- Samenwerking goed op gang gekomen in individuele gesprekken (voorgesprekken)
- Werken met vooraf uitgewerkte agenda / planning
- **Inzet SAT**
- Ondersteuning vanuit management van de organisatie
- Inzet methodieken (drama-/balansdriehoek, transitie-model)
- Werken in **duo's** van gezinsvertegenwoordigers

De gezinsvertegenwoordigers

- Goede communicatie/**samenwerking** tussen gezinsvertegenwoordigers
- Individuele samenwerking met ouders vanuit gezinsvertegenwoordigers
- Kennis- en gesprekstechnieken, **transitiemodel toepassen**
- Werken aan relatie-opbouw
- Oprechte interesse van gezinsvertegenwoordigers

Implementatie

Uitdagingen

In de reflectiebijeenkomsten tijdens de pilot met de gezinsvertegenwoordigers stonden we ook stil bij verschillende uitdagingen bij de uitvoering van de casussen. Er werden verschillende soorten uitdagingen genoemd.

Betreffende de ouders

- Geen reflecterend vermogen, niet transparant, **(gesloten) houding ouders**, gereserveerde persoonlijkheid, vast in eigen gedachtenpatroon, geheimen, slachtofferrol, weinig vertrouwen/wantrouwen, behoeften van anderen niet zien, cognitief vermogen, zich afhankelijk opstellen, moeite met vooruit kijken, onbetrouwbaar, ouder zelf werkzaam in jeugdhulpverlening en daardoor minder open voor het traject, onzekerheid, moeite met feedback
- **Individuele problematiek** (bijv. mentale gezondheid, psychische problematiek, verslaving, trauma verleden, burn-out, langdurige stress, angst voor onderstroom, te hoge verwachtingen van zichzelf hebben, lvb)
- Emotie, boosheid, eenzaamheid, rouw/verdriet ouder, angst voor andere ouder, verschil in fases van rouw, disbalans draagkracht/draaglast
- Wijzen naar elkaar, angst voor andere ouder, gedrag ouder, veel conflict, discussies, spanning tussen ouders, negatief patroon, gebrek aan onderling vertrouwen, zo snel mogelijk willen scheiden of hoop om weer bij elkaar te komen, contact vermijden, **dynamiek tussen ouders**, niet openstaan voor elkaar, weinig communicatie tussen ouders, afhechten liefdesrelatie, niet open over scheiding, focus op (de negatieve invloed) van de andere ouder, verschil in beleving relatie, niet nakomen afspraken (met andere ouder)
- Drukte ouders (in agenda /in hoofd)

In het systeem

- Gedragsproblemen kind. Een kind kan soms ook zoeken naar wat er te halen is bij beide ouders en ouders uitspelen, 1 plek problematiseren.
- **Lopende rechtszaken** / aangifte / VT meldingen / telkens stoppen van de omgangsregeling, in beroep gaan tegen uitspraak rechter als deze in voordeel is van de andere ouder

Betreffende de werkwijze

- Eindpunt niet helder, **verkeerde verwachtingen traject**, steun zoeken voor persoonlijke standpunten binnen traject, gebrek aan hulpvraag, verschil in visie met betrekking tot ouderschap, adviezen vanuit traject niet hanteren, ontbreken gezamenlijke doelen, lange tijd tussen afspraken en daardoor verlies focus, gebrek aan vertrouwen in hulpverlening
- Behoefte aan ouderschapsplan
- Aanwezigheid kind tijdens (online) gesprek
- Onduidelijkheid over rollen/ wisseling/ beschikbaarheid professionals

Praktische zaken

- **Taalbarrière**: als een van de ouders de taal niet goed machtig is, is dat lastig in de hulpverlening. Kan bijv. zijn dat een tolk niet wordt vertrouwd.
- **Basisvoorwaarden**: geen huis, geen inkomen, moeten verhuizen, bereikbaarheid, mogelijkheden om op afspraak te komen, drukke agenda ouders, verbouwing, nog samenwonen, in afwachting hoger beroep, juridische afwikkeling - hoofd zit dan zo vol en dan is er weinig ruimte - kan zorgen voor vertraging, maar ook afbreukrisico (iemand die niet op komt dagen want moet nu echt werken).

Leerlessen

Andere manier van werken

De gezinsvertegenwoordigers noemden samengevat een reeks van ervaren opbrengsten, bevorderende en belemmerende factoren in de trajecten Duurzaam Ouderschap na Scheiding. Daarbij wordt deze manier van werken als wezenlijk anders ervaren dan hoe ze eerder gewend waren te werken.

Gevraagd naar de verschillen met hoe eerder door de professionals gewerkt werd, noemden zijn:

- De beschikbare **materialen** (balans-/dramadriehoek / transitiecurve).
- Het **eigenaarschap bij de ouders** laten: het gaat over hun kind en dat is hun taak (niet van de professional).
- Het kunnen en durven benoemen welk niet helpend gedrag professional ziet. Doordat helder is wat de ouderschapsvisie is: “er is commitment, er zijn **afspraken - daar kun je op teruggrijpen**”.
- Naar de **toekomst** kijken; in plaats van naar het verleden.
- **Focus echt op het kind en het ouderschap** (en niet op ex-partnerschap).

“Wat wil je echt voor het kind? En wat is je eigen bijdrage voor die gezonde volwassene die je hoopt dat het kind wordt?”

“Er is geen kip die zegt: ik wil een asociaal kind dat dakloos is.”

Het is daarbij mooi om ouders te laten inzien dat ze dezelfde waarden toekennen aan hun kinderen.

Leer- of ontwikkelopdrachten voor nieuwe gezinsvertegenwoordigers

Een aantal gezinsvertegenwoordigers gaf terugkijkend aan een aantal zaken te hebben geleerd en benoemde doorgemaakte groei gedurende de pilot. De onderstaande punten zagen zij als leer- of ontwikkelopdrachten voor nieuwe gezinsvertegenwoordigers die elders met deze manier van werken aan de slag gaan:

- **vertrouwen** ontwikkelen in het proces van de werkwijze;
- vertrouwen ontwikkelen in elkaar als professionals (“wij hebben het gezonde kind voor ogen”);
- elkaar scherp houden op het doel (op basis van de ouderschapsvisie van ouders);
- **tools** echt begrijpen en in een gesprek kunnen gebruiken/toepassen/vertalen;

Een van hen gaf aan dat vliegreun in jeugdhulpverlening voor de start van deze rol helpen om niet gelijk in actiemodus te gaan en te gaan redden, maar eerst te luisteren en met elkaar te praten (de coachende rol uit de balansdriehoek).

Vaak wordt in de praktijk de focus gelegd op wat er niet goed gaat, binnen deze werkwijze koppel je de gesprekken steeds aan het toekomstbeeld en wat hiervoor nodig is in het hier en nu.

Het lukt meerdere ouders uit te zoomen en meer te denken in mogelijkheden (toekomstgericht) in plaats van alleen te kijken naar wat er allemaal is gebeurd in de relatie (verleden).

Implementatie

Voortijdig afgesloten zaken

Er was tijdens de looptijd van de pilot een aantal voortijdig afgesloten zaken. Het betrof 17 trajecten (34%) in Delft en 14 (26%) in Haaglanden. Redenen waren uiteenlopend (op volgorde van meest naar minst vaak van toepassing):

- Overdracht /terugverwijzing naar passende hulpverlening/zorg;
- Één van twee ouders wil niet verder gaan of is onbereikbaar;
- Psychische gesteldheid van een ouder;
- Geen zorgen rondom ouderschap of scheiding;
- Ouders die hun vraag intrekken;
- Een ouder die tussentijds in detentie geraakt;
- Viergesprek was niet mogelijk;
- Traject levert niets op.

Let wel: Deze redenen voor voortijdig afsluiten zijn bij aanvang van het traject vaak nog niet zichtbaar (of van toepassing). En niet alle [uitdagingen](#) zijn dusdanig dat ze een afbreukrisico vormen.

Contra-indicaties:

Voor toepassing van Duurzaam Ouderschap na Scheiding zijn de onderstaande contra-indicaties geformuleerd. Als in het informatiesprek blijkt dat sprake is van een van onderstaande contra-indicaties is het traject geen passende vorm van ondersteuning.

- Primair sprake van veiligheidsproblematiek
- Uithuisplaatsingen van kind(eren) bij derden
- Ernstige verslavingsproblematiek, psychische problematiek en/of persoonlijkheidsproblematiek van ouder(s)
- Gebrek aan commitment op het belang van het kind

Implementatie: Conclusie

Procesevaluatie

Samengevat volgden we het proces van de 100 pilot-trajecten Duurzaam Ouderschap na Scheiding in Delft en Haaglanden. Na een 3-daagse training in het denkkader¹⁰ en met beschikbaarheid van het Scheidings Advies Team voor consultatie tijdens de trajecten, volgden de gezinsvertegenwoordiger-duo's de stappen van de werkwijze (informatiegesprek, voorgesprek, viergesprek, procesbegeleiding), ten einde ouders overzicht te bieden in het proces van de scheiding en het proces naar duurzaam gedeeld ouderschap na scheiding voor ouders richting te geven en te begeleiden.

Deelnemers

Deelnemers varieerden in hun hulpvragen en problematiek bij aanvang aan de trajecten. Hun hulpvragen gingen vooral over communicatie tussen ouders en - algemene vragen over het omgaan met de scheiding. Wat betreft het onderwerp van problemen in de gezinnen, betrof dit het vaakste de geestelijke gezondheid van ouders, financiën en relaties. Er bestonden doorgaans enige tot ernstige conflicten tussen ouders.

Winst van de werkwijze

De gezinsvertegenwoordigers noemden opbrengsten in de trajecten die aansluiten bij de hulpvragen van ouders en doelstellingen van de werkwijze. Het betreft onder meer een verbeterde communicatie en dynamiek tussen ouders; meer vertrouwen van ouders in zichzelf, elkaar en het ouderschap; het zichtbaar worden van patronen in gedeeld ouderschap; verbeterd ouder-kind contact; en ouders die meer begrip hebben van en handelen vanuit eigen rol en verantwoordelijkheid.

Bevorderende en belemmerende factoren

We identificeerden verschillende bevorderende en belemmerende factoren voor toepassing van de werkwijze. Meest genoemd waren:

	Helpend	Belemmerend
<i>Ouders</i>	Gemotiveerd om samen uit te komen in ouderschap /voor de kinderen; open eerlijke houding.	Individuele problemen; gesloten houding; negatieve dynamiek tussen ouders; taalbarrière.
<i>Systeem</i>	Steun (informeel en formeel).	Lopende rechtszaken; basisvoorwaarden (bv. huisvesting).
<i>Werkwijze</i>	Werken in duo's; toekomst-gericht; steun management, beschikbare materialen.	Verkeerde verwachtingen van de werkwijze bij deelnemers.
<i>Professionals</i>	Communicatie en samenwerking van de duo's; kennis en toepassing van werkwijze en technieken.	

De geïdentificeerde factoren bieden mogelijke aandachtspunten voor bredere toepassing van de werkwijze in de praktijk. Daarin lijken voor de gezinsvertegenwoordigers met name de beschikbare materialen (balans-/dramadriehoek en transitie-model); het eigenaarschap bij de ouders laten; het kunnen en durven benoemen welk (helpend) gedrag de professional ziet; en de focus op het kind en ouderschap in de toekomst in deze werkwijze het positieve verschil te maken.

A close-up photograph of a person's hands holding a small green plant with a seed head. The person is wearing a white, textured, knitted sleeve. The background is a field of green grass and clover. The word "Conclusie" is written in large, white, bold letters across the center of the image.

Conclusie

Conclusie

Van kansrijk denkkader naar veelbelovende werkwijze

Tussen 2022 en 2025 voerden onderzoekers van TNO Child Health, in samenwerking met Delft Support (Delft) en het Kenniscentrum Kind en Scheiding (Haaglanden), een grootschalige pilot uit rond de aanpak 'Duurzaam Ouderschap na Scheiding'. In de pilot kregen ouders ($n = 100$) ondersteuning van duo's getrainde gezinsvertegenwoordigers, met als doel om na een scheiding op een positieve en constructieve manier samen te blijven opvoeden, teneinde een positieve ontwikkeling en opgroeiomstandigheden van kinderen te versterken.

Het onderzoek richtte zich op de werkzaamheid van deze aanpak in de praktijk. Onderdeel hiervan was het proces evalueren van de doorontwikkeling,

- van eerdere kansrijke elementen voor een nieuwe scheidingsaanpak (in [Scheiden zonder Schade](#))⁸ - ofwel van een kansrijk denkkader (trede 0 op de [effectladder](#); 'in de hoofden van de uitvoerders')
- naar onderbouwd methodisch werken (in [Een goed begin](#)), ofwel een veelbelovende werkwijze (trede 2 op de effectladder; 'veelbelovend').

Daarbij werd onderzocht welke factoren professionals ondersteunen of juist belemmeren bij het toepassen van deze aanpak. De ervaringen en reflecties van betrokkenen stonden centraal, met als doel de werkwijze verder te verbeteren en breder toepasbaar te maken.

Gezinsvertegenwoordigers gaven aan dat de methode Duurzaam Ouderschap na Scheiding met name bijdraagt aan betere communicatie en onderling vertrouwen binnen gezinnen.

Opbrengsten

1. Een overzicht van de **werkzame elementen die de kern vormen** van de aanpak Duurzaam ouderschap na scheiding;
2. Belangrijke **kansen en belemmeringen** voor effectieve implementatie van de manier van werken elders in het land.

1. Kernelementen

In deze pilot brachten we om te beginnen de [kernelementen](#) van de aanpak in kaart. Duurzaam Ouderschap na Scheiding door gezinsvertegenwoordigers beoogt bij te dragen aan welzijn en kansrijk opgroeien van kinderen ([Figuur 3](#)). Dit doet de werkwijze door in te zetten op relevante ouder- en gezinsgerelateerde [factoren die bijdragen](#) aan gezond, veilig en kansrijk opgroeien na scheiding.

Eerdere als kansrijk geïdentificeerde elementen¹⁸ waren: de begeleiding/ondersteuning van het hele systeem, procesregie bij de gezinsvertegenwoordiger, het tijdig inschakelen van benodigde deskundigheid, en inzetten van het expertteam bij complexe zaken. In de werkwijze zoals die thans is doorontwikkeld wordt primair **het ouder-duo** begeleid en ondersteund, met een blik op de **toekomst**, en met **eigen verantwoordelijkheid en regie bij de ouders** voor het duurzaam vormgeven van gedeeld ouderschap na scheiding. De gezinsvertegenwoordigers zijn hierin de **procesbegeleiders**. Daarbij wordt, overeenkomstig de eerder geschetste kansrijke elementen, tijdig en waar nodig de benodigde deskundigheid ingeschakeld (ook bijv. ondersteuning voor de kinderen) en het Scheidings Advies Team geconsulteerd. [Tabel 7](#) (zie volgende pagina) toont dat veel van de als kansrijk geïdentificeerde elementen voor de nieuwe scheidingsaanpak (in [Scheiden zonder Schade](#))¹⁸ daarmee in de doorontwikkeling naar Duurzaam Ouderschap na Scheiding behouden zijn gebleven.

¹⁸ Van Aar, J., Lenglet, M.J.E., & Torregrosa, L.D.R. (2022). *Evaluatie pilot gezinsvertegenwoordiger 'Scheiden zonder Schade': Eindrapport*. Woerden: Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum.

Kernelementen

Van kansrijk denkkader naar veelbelovende werkwijze

Tabel 7. Overzicht kernelementen: doorontwikkeling van kansrijke elementen naar veelbelovende werkwijze.

Kansrijke elementen Scheiden zonder Schade	Kernelementen in doorontwikkeling Een goed begin
Begeleiding en ondersteuning van het hele systeem , waardoor ouders weten wat er allemaal komt kijken bij een scheiding en de stem van kinderen aan bod komt. Beslissingen worden door het gezinssysteem gezamenlijk genomen.	Begeleiding en ondersteuning van het ouder-duo met een focus op ouderschap teneinde duurzaam gedeeld ouderschap na scheiding vorm te geven en positief bij te dragen aan welzijn en kansrijk opgroeien van kinderen.
Procesregie: De gezinsvertegenwoordigers hebben het hele scheidingsproces de procesregie. De gezinsvertegenwoordigers brengen (betrokken) partijen samen om gezamenlijk een plan van aanpak op te stellen en monitort dat proces.	Procesbegeleiding: De gezinsvertegenwoordigers vervullen de rol van procesbegeleiders, waar het gaat om het proces van de ouders (de transitie naar duurzaam getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding).
Tijdig inschakelen van de benodigde deskundigheid: De gezinsvertegenwoordigers wegen af welke hulp of ondersteuning hij of zij het gezin zelf kunnen bieden en/of welke andere deskundigheid noodzakelijk is en adviseren ouders en/of kinderen hierover. De beslissing om hulp en/of ondersteuning in te zetten wordt door het gezinssysteem gezamenlijk genomen.	Tijdig/waar nodig de benodigde deskundigheid inschakelen: De gezinsvertegenwoordigers coachen in de procesbegeleiding het proces. Dit betreft in de basis geen (intensieve) hulpverlening. Mocht dat nodig blijken dan helpen de gezinsvertegenwoordigers de ouders door op basis van hun kennis van de sociale kaart met ouders te delen waar zij antwoord kunnen vinden op betreffende hulpvraag.
Inzet expertteam bij complexe zaken: Bij een complexe scheiding kunnen gezinsvertegenwoordigers een expertteam inzetten. De gezinsvertegenwoordigers blijven vanuit procesregie de continue factor in het gezin.	Inzet Scheidings Advies Team (SAT): De gezinsvertegenwoordigers kunnen een beroep doen op het SAT om casussen te bespreken vanuit het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding en zo nodig een interventie in te zetten.
Werken in duo's : omdat gezinsvertegenwoordigers elkaar aanvullen in expertise, werkwijze en persoonlijkheid wordt gewerkt in duo's. Het kan zo zijn dat ene gezinsvertegenwoordiger zich op de ouders en het scheidingsproces richt, terwijl de andere gezinsvertegenwoordiger zich meer op de kinderen richt.	Er wordt gewerkt in duo's gezinsvertegenwoordigers. Het betreft collega's die een training genoten hebben in het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding en methodisch werken. Ze vullen elkaar aan in de trajecten en voeren de gesprekken met ouders deels samen en deels afzonderlijk.
Aandacht voor communicatie tussen ouders en confrontatie met hun gedrag en de manier waarop ze op elkaar reageren.	Een focus op interactie in dynamiek staat centraal gedurende het hele proces. Ouders worden uitgedaagd om te handelen vanuit de uitdager-actie dynamiek . Confrontatie met hun gedrag en de manier waarop ze op elkaar reageren in het licht van hun ouderschapsvisie en deze dynamiek.
Kinderen centraal: de gezinsvertegenwoordigers stellen constant de kinderen centraal door te benoemen welk effect het gedrag van ouders op de kinderen kan hebben.	Ouderschapsvisie centraal: de gezinsvertegenwoordigers stellen de ouderschapsvisie centraal. De procesbegeleiding wordt gerelateerd aan wat ouders voor het kind wensen in de toekomst.
Voorlichting geven: de gezinsvertegenwoordigers geven ouders uitleg over de te nemen stappen in een scheiding en de mogelijke psychische gevolgen van een scheiding (bijv. rouw en verlies).	Psycho-educatie en normaliseren: de gezinsvertegenwoordigers geven ouders psycho-educatie over en normaliseren alles (inclusief de chaos) wat er bij het scheidingsproces komt kijken. Door tenminste in te gaan op het transitiemodel - waarbij de ouder uitgelegd krijgt dat hij of zij de partnerrelatie met de voormalige partner in de scheiding afbouwt, maar een hernieuwde ouderschapsrelatie vormgeeft en dat het normaal is dat daartussen chaos ligt - wordt de ouder overzicht geboden en leren zij scheiding als transitie te zien.
	Methodisch werken: de gezinsvertegenwoordigers werken volgens een gestructureerde aanpak. Eerst 1 informatiesprek, dan 2 voorgesprekken met ouders apart, en 1 of 2 viergesprekken met ouders en gezinsvertegenwoordigers samen, en tot slot procesbegeleiding, doorgaans deels met ouders samen.

Conclusie

2. Kansen en belemmeringen

Naast dat we in deze pilot ($n = 100$) (1) de kernelementen van de werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding in overzicht brachten, (2) volgden we het [implementatieproces](#), waarbij we de kansen en belemmeringen in beeld brachten voor bredere toepassing van de werkwijze elders in het land. Bij het monitoren van dit proces bleek dat de gezinsvertegenwoordigers met Duurzaam Ouderschap na Scheiding een diverse groep ouders (met uiteenlopende problemen op verschillende leefgebieden) met verschillende hulpvragen rondom (ouderschap na) scheiding ondersteunden. Een minderheid van de trajecten werd voortijdig afgesloten, slechts een klein deel daarvan omdat niet het gewenste resultaat werd bereikt of ouders bijvoorbeeld hun hulpvraag introkken.

Samengevat werkten **getrainde duo's** van gezinsvertegenwoordigers **methodisch** samen **volgens de gestructureerde aanpak** ([Tabel 7](#)):

- waarin zij voor **ouder-duo's** de rol van **procesbegeleider** vervulden;
- **deskundigheid inschakelden** (van Scheidings Advies Team of anderszins) waar nodig;
- ouders overzicht boden in het scheidingsproces door **psycho-educatie en normaliseren**;
- een **toekomstgerichte** focus hanteerden;
- waarbij de **ouderschapsvisie** en **uitdager-actie dynamiek** van ouders centraal stonden;

ten einde bij te dragen aan duurzaam gedeeld ouderschap na scheiding, ten behoeve van welzijn en kansen voor kinderen na scheiding.

In de meeste trajecten zagen de gezinsvertegenwoordigers mooie resultaten van deze werkwijze, bijvoorbeeld in verbeterde communicatie en dynamiek tussen ouders, meer vertrouwen, ouder-kind contact(herstel), duurzame afspraken, meer begrip en rust in de gezinnen.

Geïdentificeerde kansen en belemmeringen hadden betrekking op deelnemende ouders (bijv. motivatie, houding, verwachtingen, individuele problemen), het systeem (bijv. steun of versturende zaken zoals lopende rechtszaken), de werkwijze en de professionals (zie hiernaast, bijv. toekomstgericht, werken in duo's). Deze factoren bieden kansen voor effectieve implementatie van de manier van werken elders in het land. Op basis van alle ervaringen en resultaten adviseren wij:

- Draag zorg voor goede informatie over de werkwijze aan ouders ten behoeve van passende motivatie voor en verwachtingen van de begeleiding;
- Organiseer triage voorafgaand aan de inzet van deze werkwijze ten behoeve van tijdige doorgeleiding naar passende hulp en informatie;
- Besteed ook aandacht aan het systeem, bijvoorbeeld middels toegankelijke informatie voor het informele netwerk; en training in het denkkader voor professionals in het juridische en zorg-veld ten behoeve van gedeelde taal;
- Zorg voor voldoende draagvlak op de uitvoeringslocatie (steun van het management is van belang);
- Investeer in training van (voldoende) gezinsvertegenwoordigers in het methodisch werken met de werkwijze; inclusief voldoende ruimte voor professionals om voldoende begrip van en vertrouwen te ontwikkelen in het proces van deze nieuwe werkwijze en de te gebruiken tools;
- Faciliteer een deskundig Scheidings Advies Team dat regionaal beschikbaar is voor consultatie.

Tot slot

Van kansrijk denkkader naar veelbelovende werkwijze

Wat betreft de werkzaamheid van de werkwijze was de ambitie met het hier gerapporteerde evaluatieonderzoek om vanaf niveau 0 de eerste trede(n) van de 'effectladder' te beklimmen, ten behoeve van een onderbouwde werkwijze met overdraagbaarheid naar elders in het land.

Op basis van de in dit document beschreven resultaten, concluderen wij dat middels deze pilot:

- de interventie niet meer alleen in de hoofden van de ontwikkelaars zit (trede 0, zie Figuur 1a hiernaast),
- maar dat het doel, de doelgroep, aanpak en randvoorwaarden voor uitvoering van de interventies in dit document helder op papier staan (trede 1),
- inclusief enig cijfermateriaal over toepassing, bereik van de doelgroep en (anekdotisch) mogelijke positieve veranderingen die de professionals observeren (trede 2-3),
- hetgeen bijdraagt aan de overdraagbaarheid van deze werkwijze, die op algemeen aanvaarde en met onderzoek ondersteunde theorieën berust (trede 2) zoals beschreven is in het boek van Heijsteeg en Lubach.¹⁰

Zodoende zijn de eerste (2) treden ten behoeve van een onderbouwde werkwijze met overdraagbaarheid naar elders in het land beklommen!*

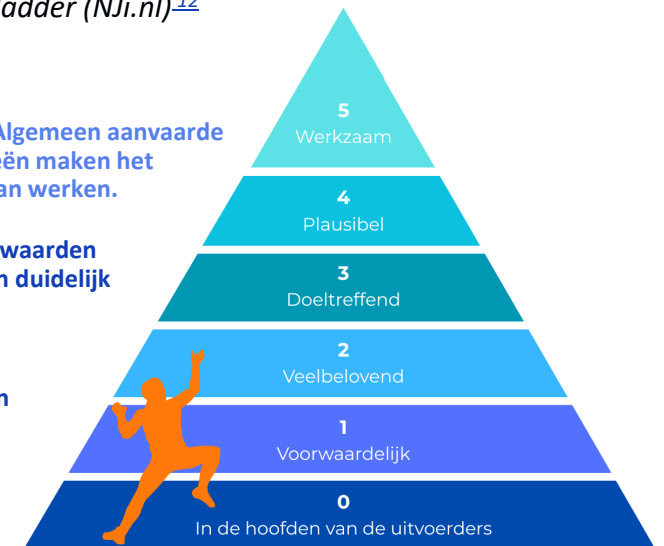
*De werkwijze wordt na afronding van de pilot aangeboden aan de erkenningscommissie van de Databank Effectieve Jeugdinterventies voor een onafhankelijke inschatting van de trede van effectiviteit.

Figuur 1a. De treden van de effectladder (NJI.nl)¹²

2 - Interventies zijn in theorie effectief. Algemeen aanvaarde en met onderzoek ondersteunde theorieën maken het aannemelijk hoe en dat de interventie kan werken.

1 - Doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden voor uitvoering van de interventies staan duidelijk op papier: hetgeen bijdraagt aan een de overdraagbaarheid van de werkwijze.

0 - Interventies zitten 'in de hoofden' van de uitvoerders. Wat ze precies doen en waarom dat zou werken is voor anderen niet duidelijk op papier gezet.

A close-up photograph of a person's hands holding a small green plant with a seed head. The person is wearing a white, textured, knitted sleeve. The background is a field of green grass and clover. The text "Begrippenlijst" is overlaid in white, bold, sans-serif font.

Begrippenlijst

Begrippenlijst

In het onderzoek gehanteerde begrippen

Duurzaam Ouderschap na Scheiding	Methodische werkwijze over ouderschap na scheiding, gebaseerd op het in programma SzS ontwikkelde kader; Duurzaam Samenwerken na Scheiding.	SAT	Scheidings Advies Team, dit team is minimaal vertegenwoordigd door professionals vanuit het recht, de volwassen GGZ, de jeugdzorg en/of een systeemtherapeut. Te consulteren door de gezinsvertegenwoordiger bij vragen in de (proces-) begeleiding. Het SAT is er om casussen te bespreken vanuit het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding en zo nodig een interventie inzetten.
Duurzaam Samenwerken na Scheiding	Uitwerking en beschrijving van het in programma SzS ontwikkelde kader voor een nieuwe scheidingsaanpak met een focus op herstel van onderling vertrouwen (Heijsteeg & Lubach, 2024).		
Een goed begin	Project (Ministerie van Justitie en Veiligheid 2022-2025) in vervolg op programma SzS gericht op verspreiding en verder onderzoek naar de opbrengsten van SzS.	Scheiden zonder Schade	Landelijke programma (SzS - Rijksoverheid 2018-2021) met als doelen: a) ruzies en juridische strijd in gezinnen te beperken; b) het oplossen van problemen tussen (ex-)partners samen met de familie- en kennissenkring bevorderen; en c) gezinnen zo vroeg mogelijk hulp en begeleiding te bieden.
Gezinsvertegenwoordiger	Een in Duurzaam Samenwerken na Scheiding getrainde scheidingsprofessional die ouders begeleidt volgens de werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding.	Stuurgroep	De stuur-/projectgroep van Een goed begin bestond penvoerder van Een goed begin, Mw. W. van Vliet (Kenniscentrum Kind en Scheiding) en vertegenwoordiging van het Ministerie van Justitie, tenminste steeds Dhr. D. van Noort.

Een goed begin

Van een veelbelovend denkkader naar onderbouwd methodisch werken

Onderzoek naar de Werkzaamheid van Duurzaam Ouderschap na Scheiding door Gezinsvertegenwoordigers

Dit onderzoek werd mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Justitie en Veiligheid in het kader van 'Een goed begin'.

Uitgave:

TNO Afdeling Child Health

Sylviusweg 71

2333 BE Leiden

childhealthsecretary@tno.nl

Verwijzen naar dit document kan als volgt:

Klein Velderman, M., Wildeman, I., de Jong, L., & Pannebakker, F. (2025). *Van een veelbelovend denkkader naar onderbouwd methodisch werken: Onderzoek naar de werkzaamheid van Duurzaam Ouderschap na Scheiding door gezinsvertegenwoordigers*. Leiden: TNO Child Health.

© TNO, Child Health, Leiden, augustus 2025